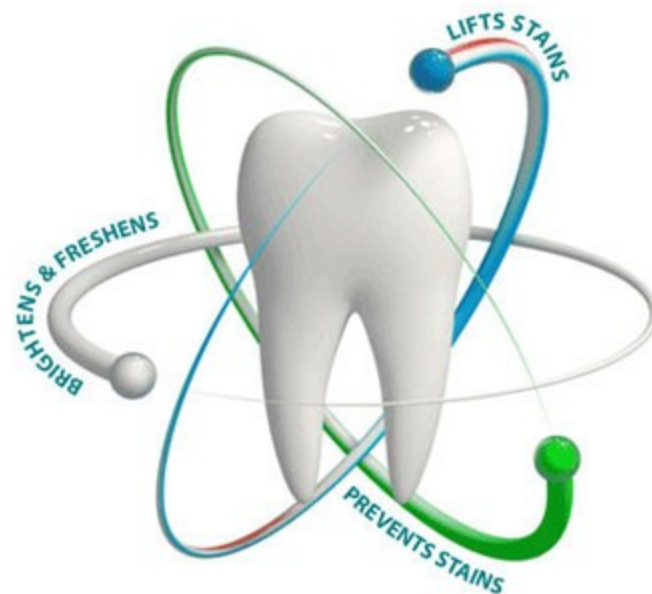

Přednáška 4

- **dentin – mikrosk. stavba**
- **druhy dentinu**
- **klinický význam dentinu**
- **zubní dřeň – mikrosk. stavba**
- **dentinopulparní komplex**
- **věkové změny v dřeni**

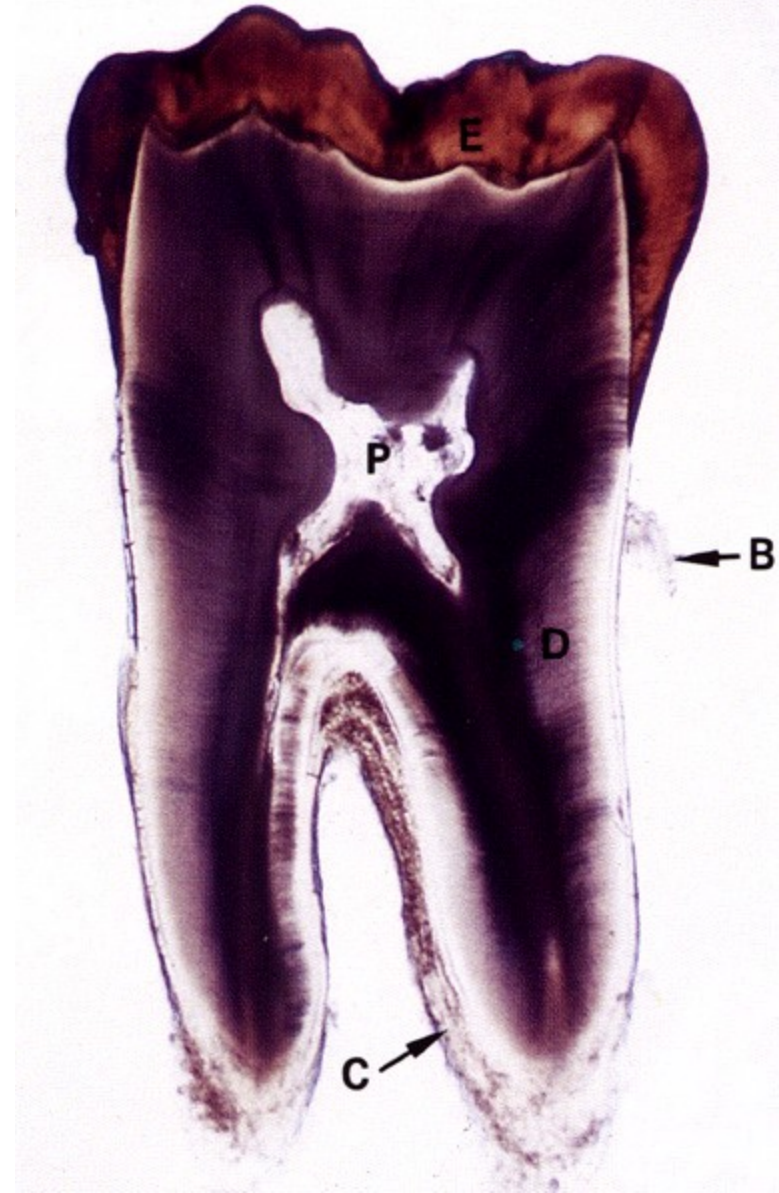

Dentin (zubovina, substantia eburnea)

hlavní podkladová tkáň zubu

fyzikální vlastnosti:

- slabě nažloutlá barva (slonová kost)
- tvrdší než lamelózní kost a cement,
ale měkčí než sklovina
- pružný a permeabilní
(*permeabilita klesá s věkem*)

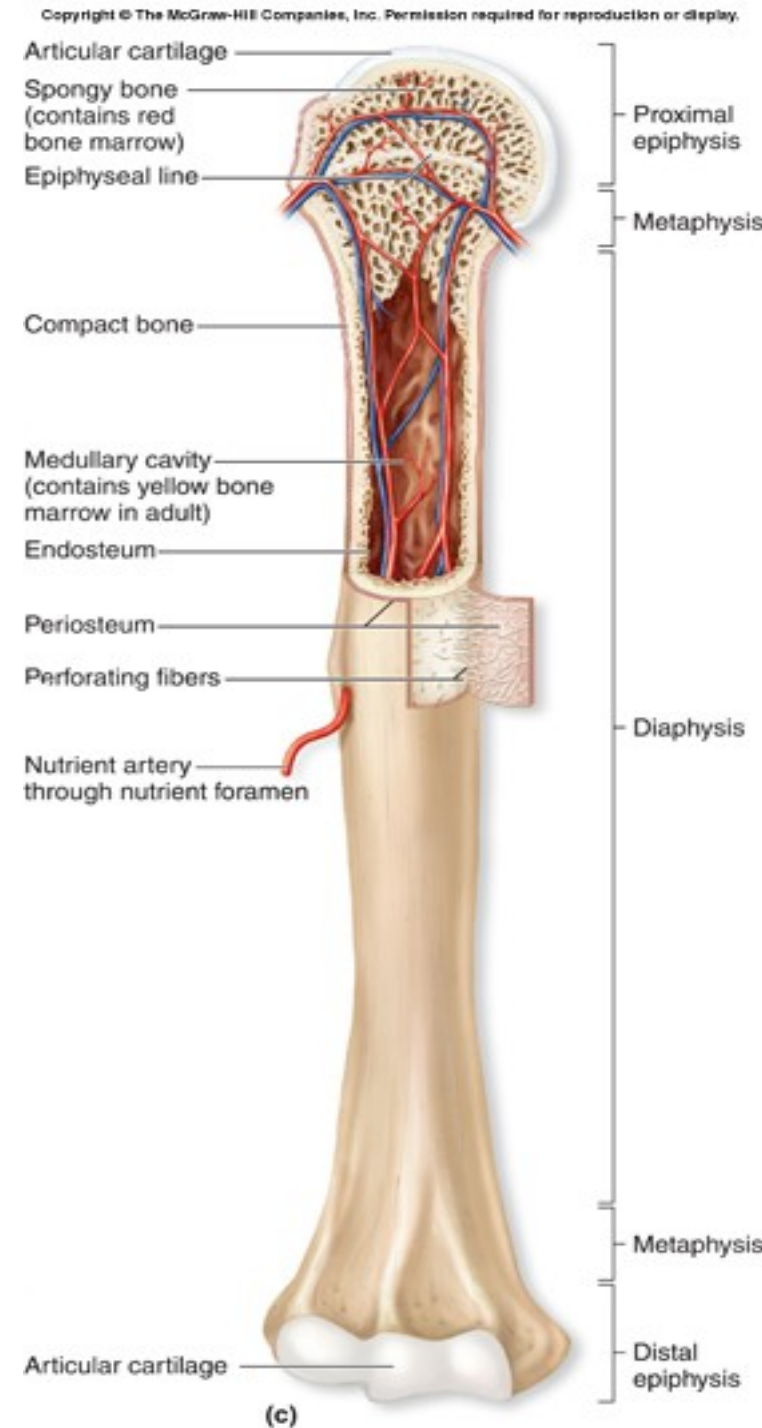

Tvrdé tkáně zubu a lamelózní kost - srovnání

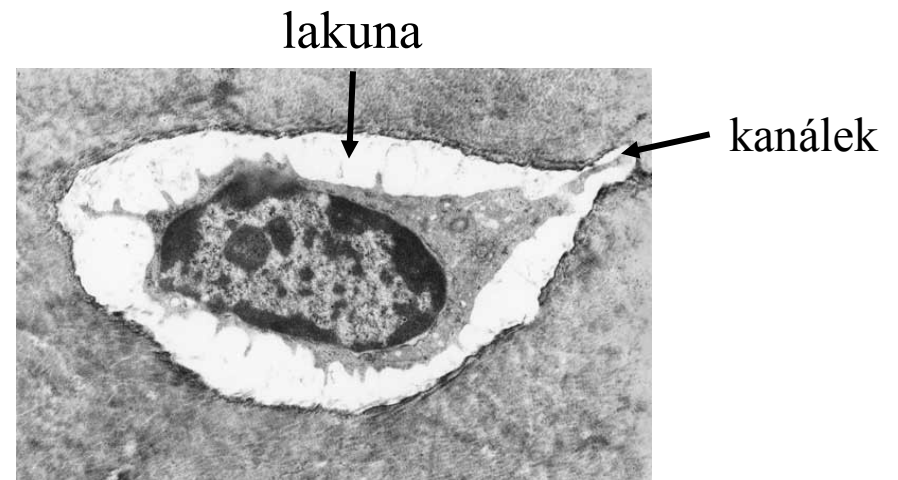
	sklovina	zubovina	cement	lamelózní kost
barva	modrobílá	nažloutlá (slonová kost)	žlutohnědá	žlutohnědá
anorganická složka váh. % (obj.%)	95	70	61	45
organická složka váh. % (obj.%)	1	20	27	30
H ₂ O	4	10	12	25
kolagenní vlákna	žádná	ano /kolmo k dentinovým tubulům/	ano / plst' /	ano /v lamele stejným směrem/
buňky	ameloblasty chybějí	odontoblasty (uloženy na pulpární straně dentinu)	cementoblasty (cementocyty)	osteoblasty osteocyty
krevní cévy	ne	ne	ne	ano (v Haversových kanálcích)
nervy	ne	ano (na začátku dentinových tubulů)	ne	ano (v Haversových kanálcích)

Kostní tkáň (opakování)

- = specializovaný typ pojivové tkáně.
 - Kostní buňky
 - Mezibuněčná matrix
 - Kolagenní vlákna – organická složka
 - Amorfni matrix – organická složka
 - Minerální soli – anorganická složka
 - Periost – vazivová blána na povrchu kosti

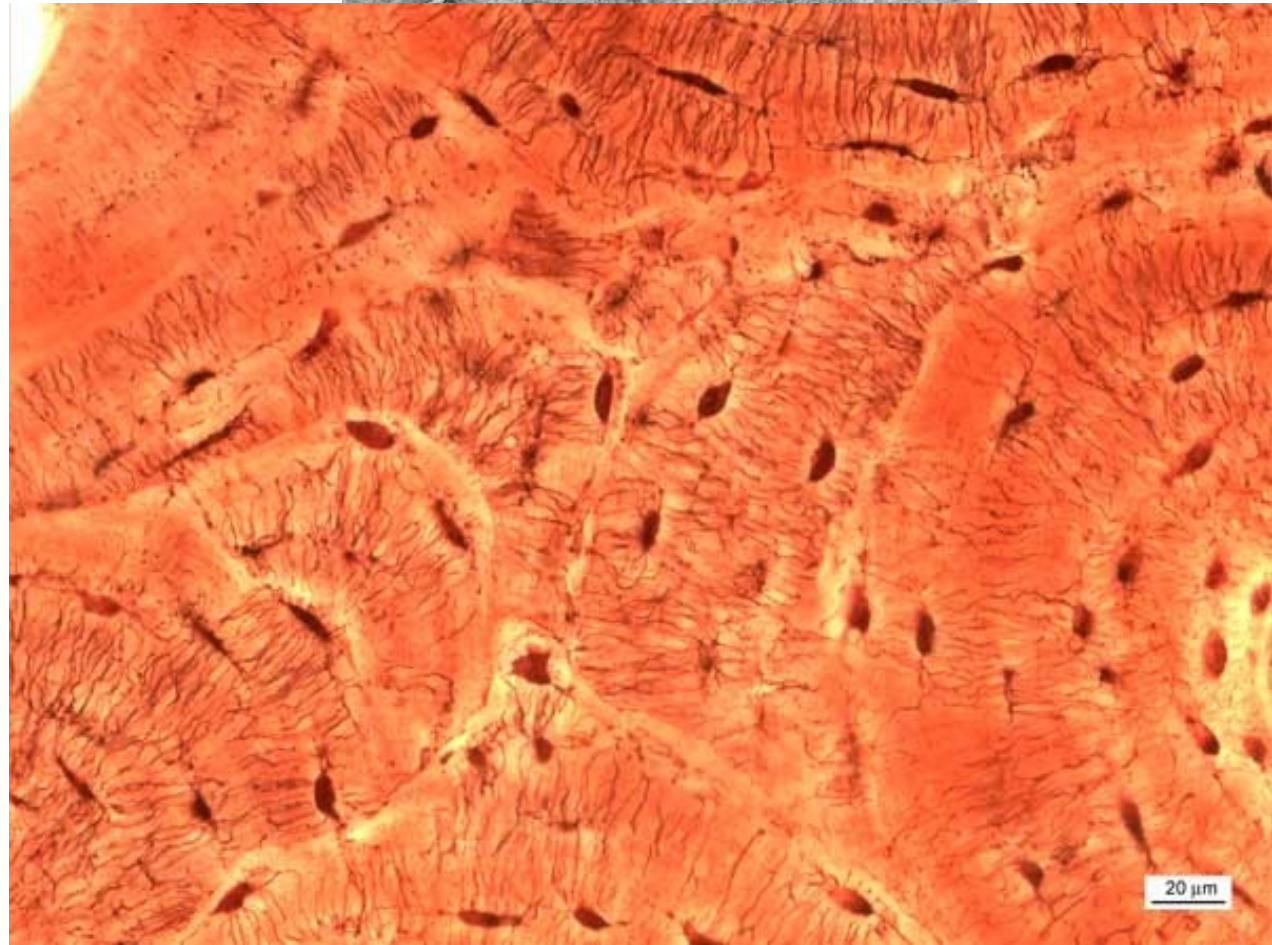

Kostní buňky

Osteocyty

- udržují vitalitu kostní matrix,
- v *lakunách*,
- výběžky v kanálcích (*canaliculi ossium*)

Kostní matrix

(mezibuněčná hmota)

- obsahuje **kolagenní vlákna** a **amorfní hmotu** (osteoid)
- pevnost matrix je způsobena obsahem *anorganických solí* (hydroxylapatit), které se ukládají na kolagenní vlákna.

Klasifikace kostní tkáně

- ***2 typy kostní tkáně:*** /podle uspořádání kolagenních vláken/
 - **vláknitá kost** - primární kost
 - **lamelózní kost** - sekundární kost

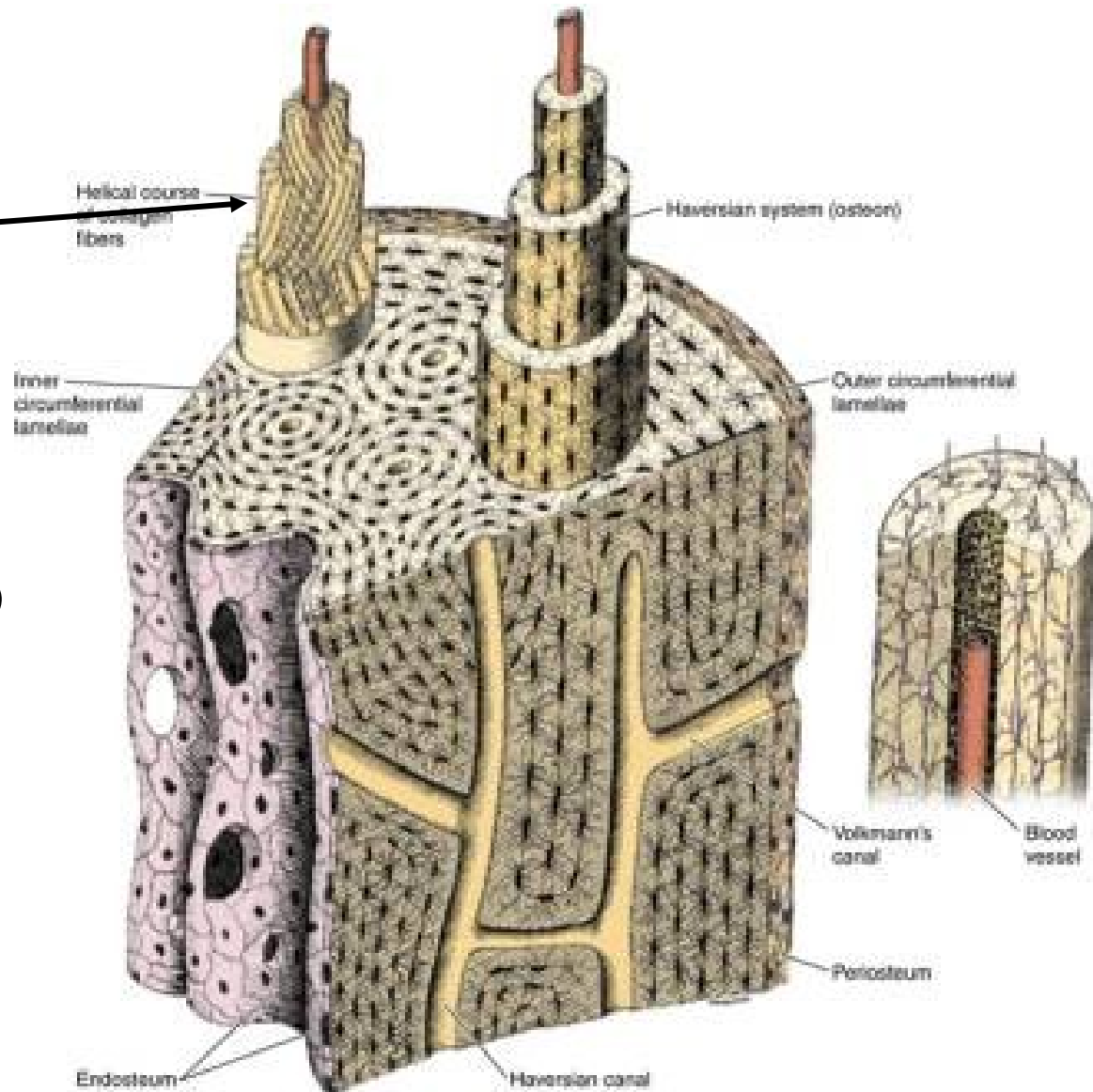
Lamelózní kost

Lamely

= tenké ploténky, ve kterých jsou **kolagenní vlákna** pravidelně uspořádána

3 způsoby uspořádání lamel:

- *Haversovy systémy (osteony)*
- *plášťové lamely*
 - *zevní, vnitřní*
- *intersticiální lamely*

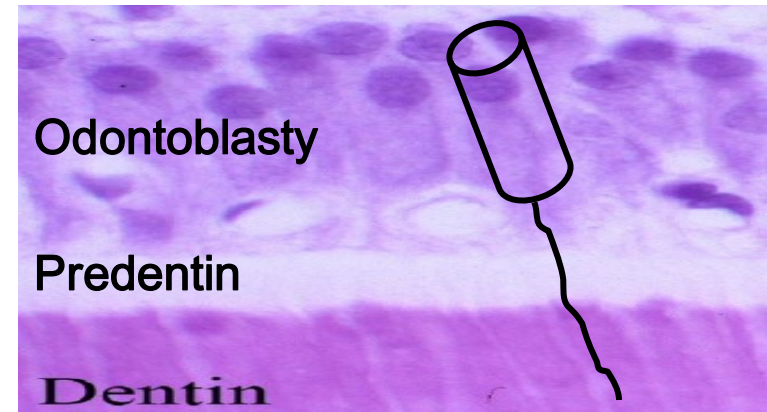
Dentin

- dentin nemá lamely, je bezcévný

Histol. stavba: — anorganická složka [$\text{Ca}_{10}(\text{PO}_4)_6(\text{OH})_2$ aj.]

organická složka:

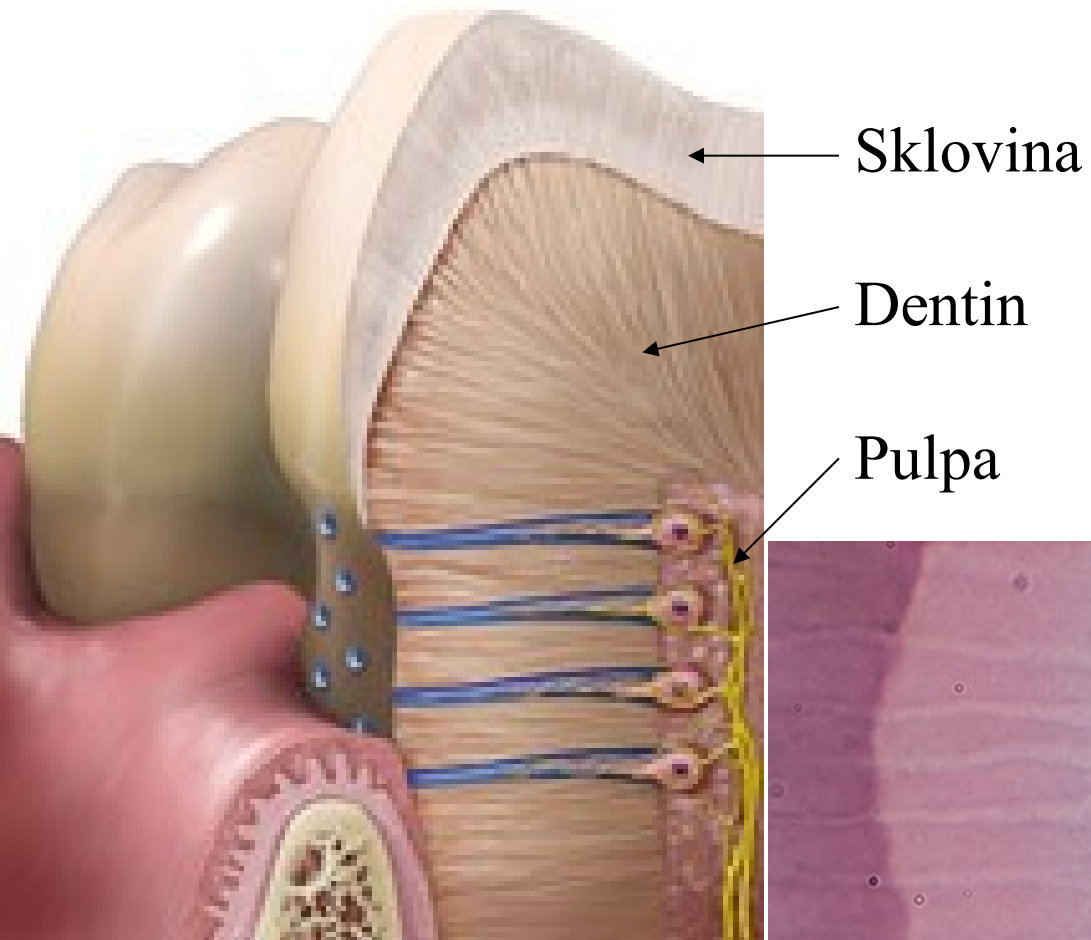
buňky – odontoblasty
produkují kolagenní vlákna
(kolagen I) + amorfni hmotu

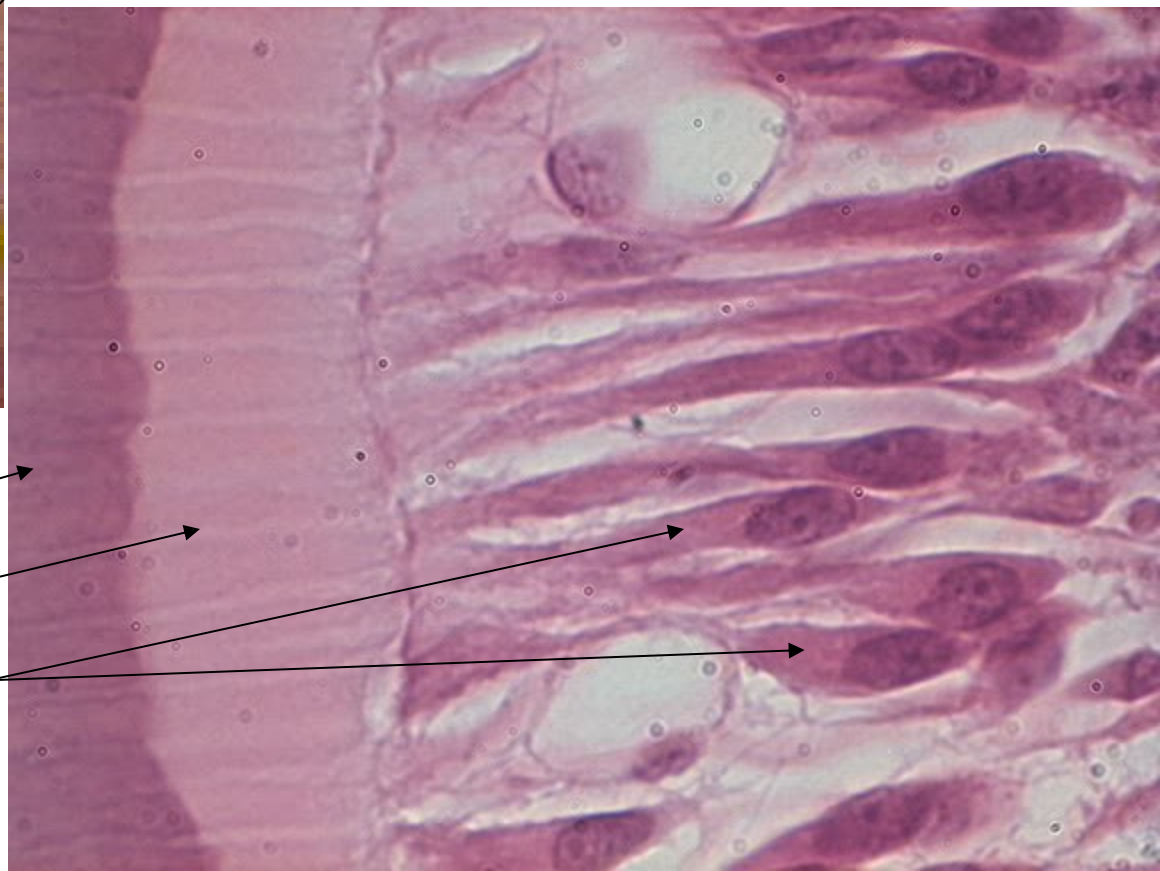
polarizované
buňky !

Uspořádání:

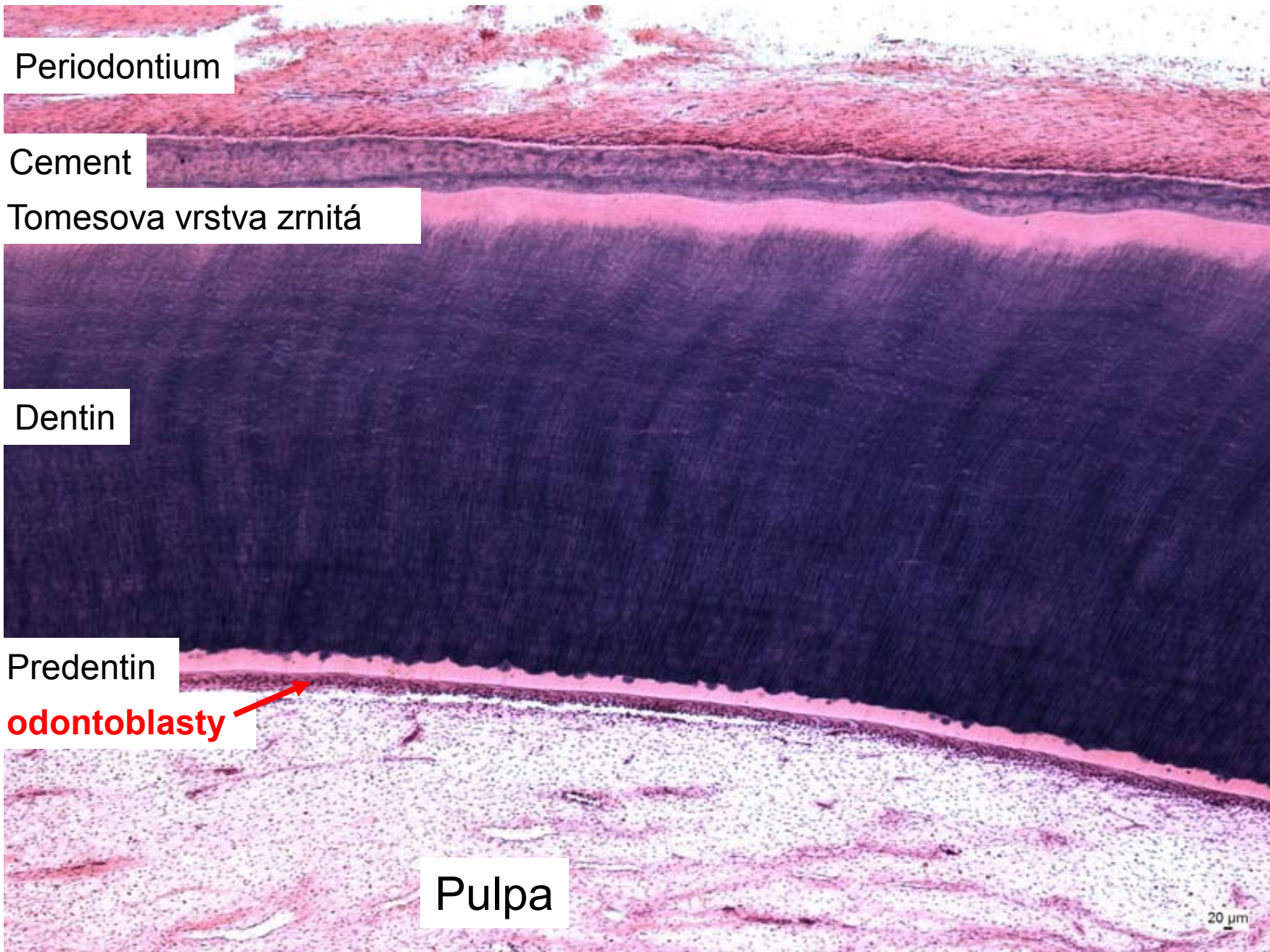
- Odontoblasty – mimo dentin, na periferii pulpy
- **Tomesova vlákna** (výběžky odontoblastů) – v dentinu (tzv. dentinové kanálky)

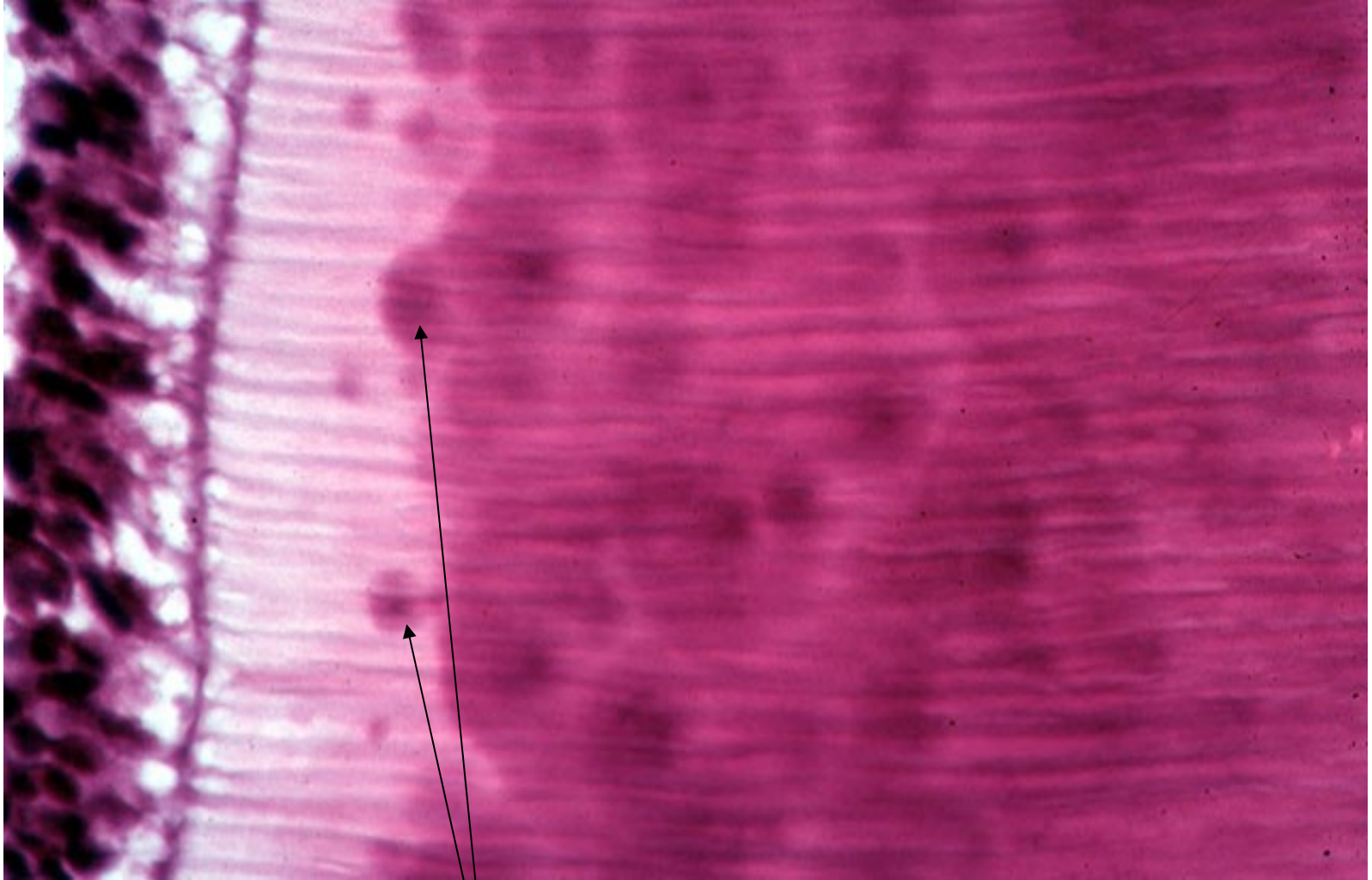
Dentin
Predentin
Odontoblasty
(ve dřeni)

Zub – kořen

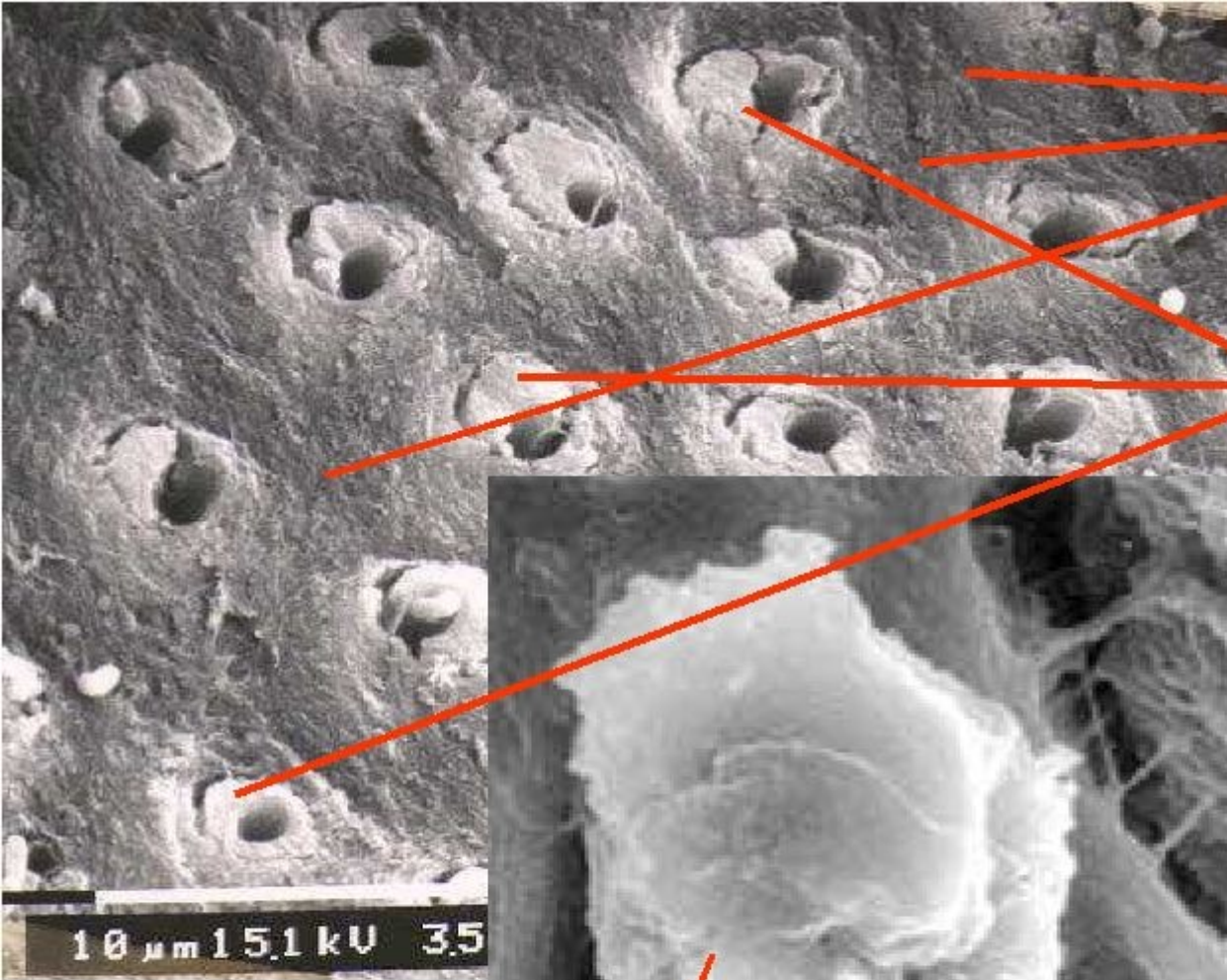
Kalcisferity

Mineralizovaná globulární ložiska v predentinu – jejich fúzí vzniká dentin

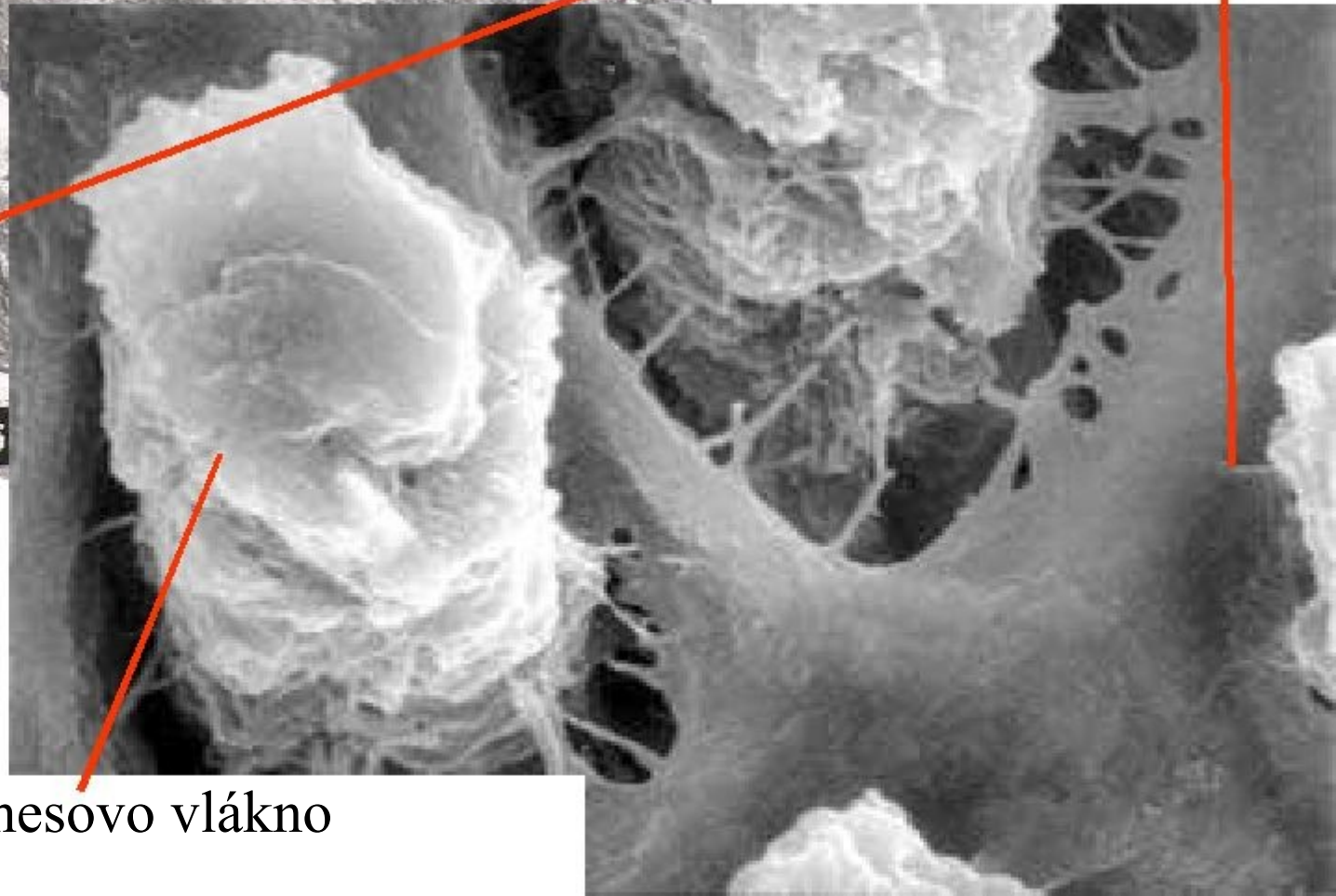
- Tomesova vlákna probíhají v **dentinových kanálcích** (⇒ radiální žíhání)
- **peritubulární a intertubulární dentin**
- **predentin** (*nekalcifikuje, měkký, na HE preparátech růžový*)
- **Tomesova vrstva zrnitá a Czermakovy lakuny** (*nepravidelně mineralizovaný dentin*)

Intertubulární
dentin

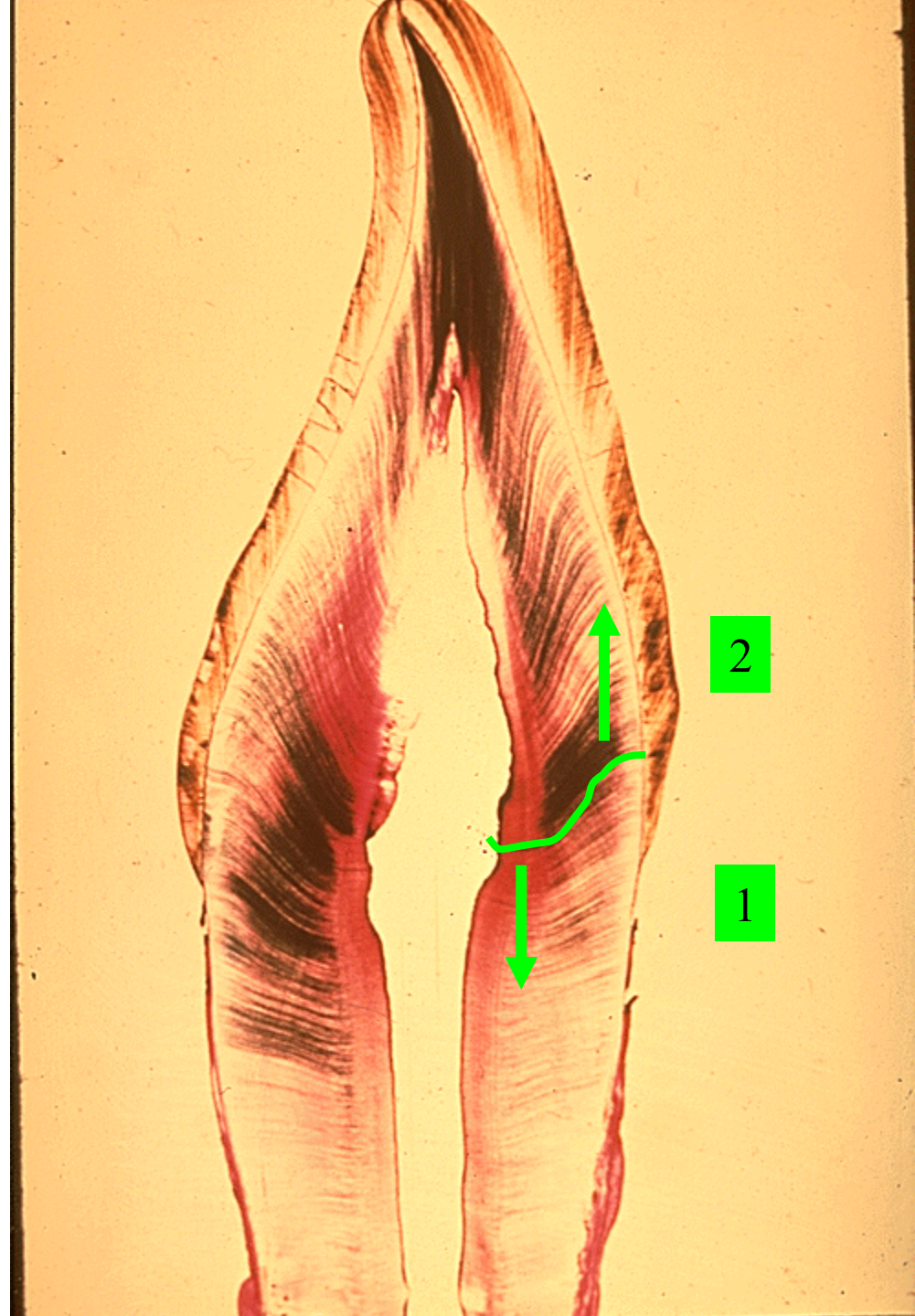
Peritubulární
dentin - tvrdší

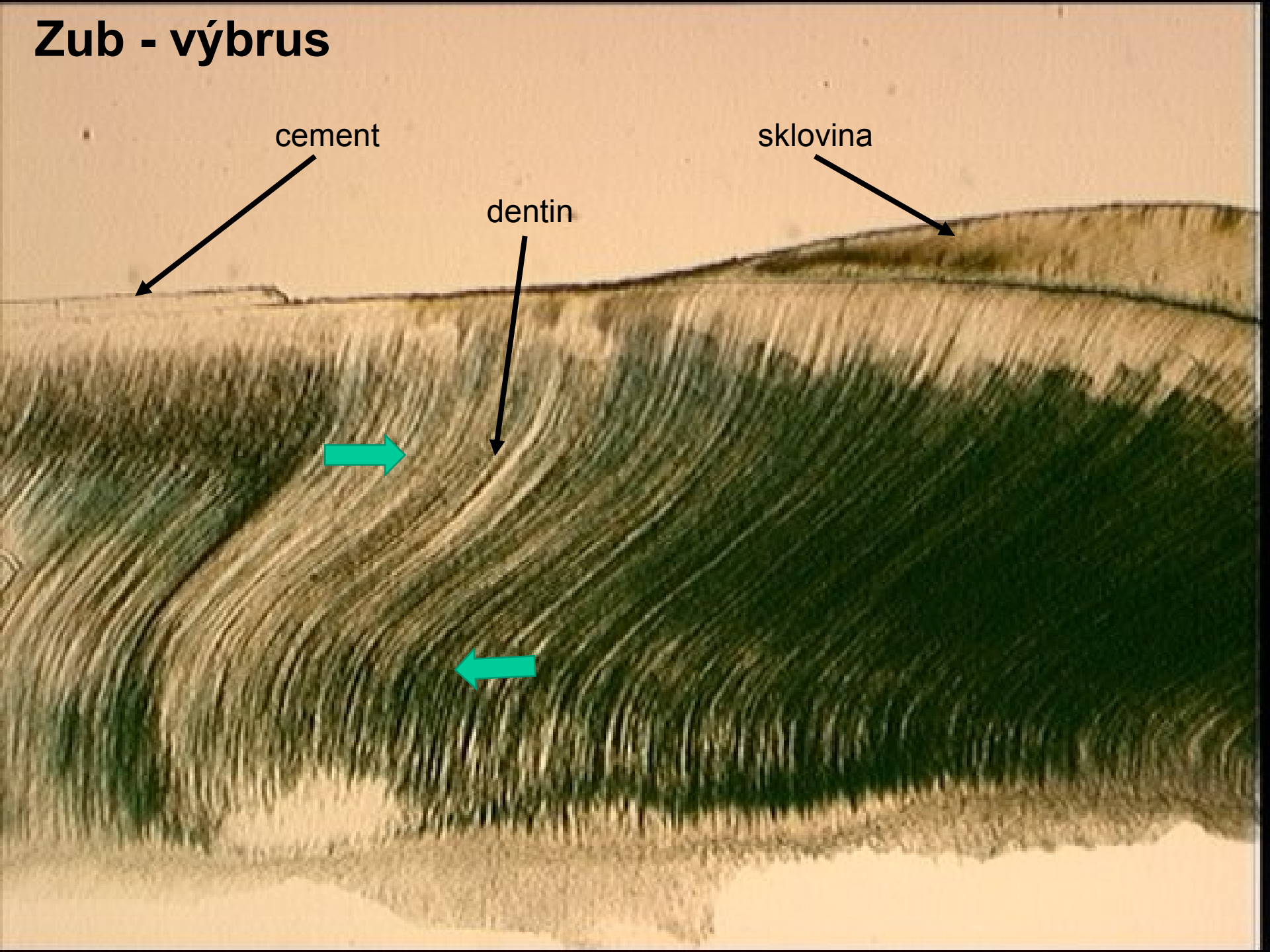
Tomesovo vlákno

Kanálky

- konvexita prvního (1) ohybu směřuje k hrotu kořene a nachází se blíže dřevěné dutiny,
- konvexita druhého (2) ohybu je obrácena ke korunce a leží blíže vnějšího povrchu dentinu

Zub - výbrus

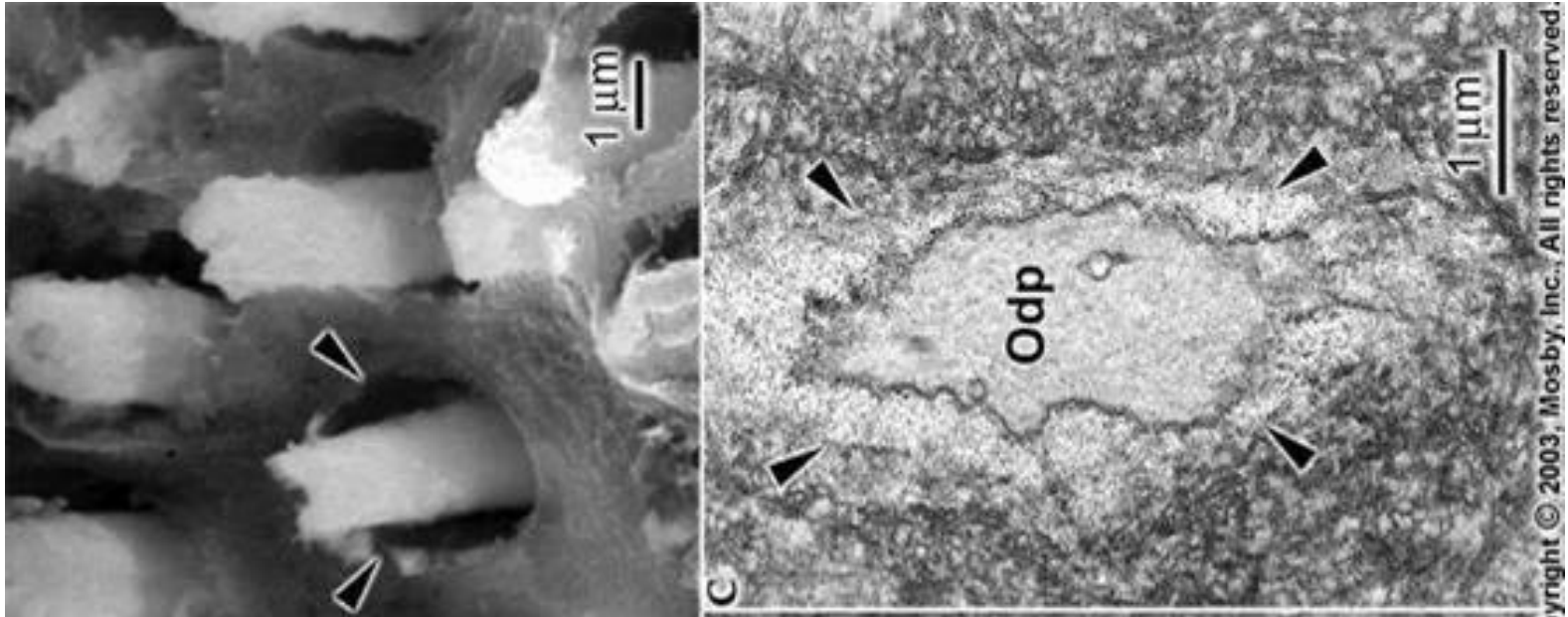

cement

sklovina

dentin

mezi stěnou kanálku a Tomesovým vláknem je **periodontoblastický prostor**, obsahuje mukopolysacharidový materiál - **Neumannovu pochvu**

Dentinová matrix

- svazky kolagenních vláken (kolagen I) probíhají rovnoběžně s povrchem zubu (kolmo na průběh dentinových kanálků)
- interfibrilární matrix je impregnovaná krystalky hydroxylapatitu

Inkrementální linie

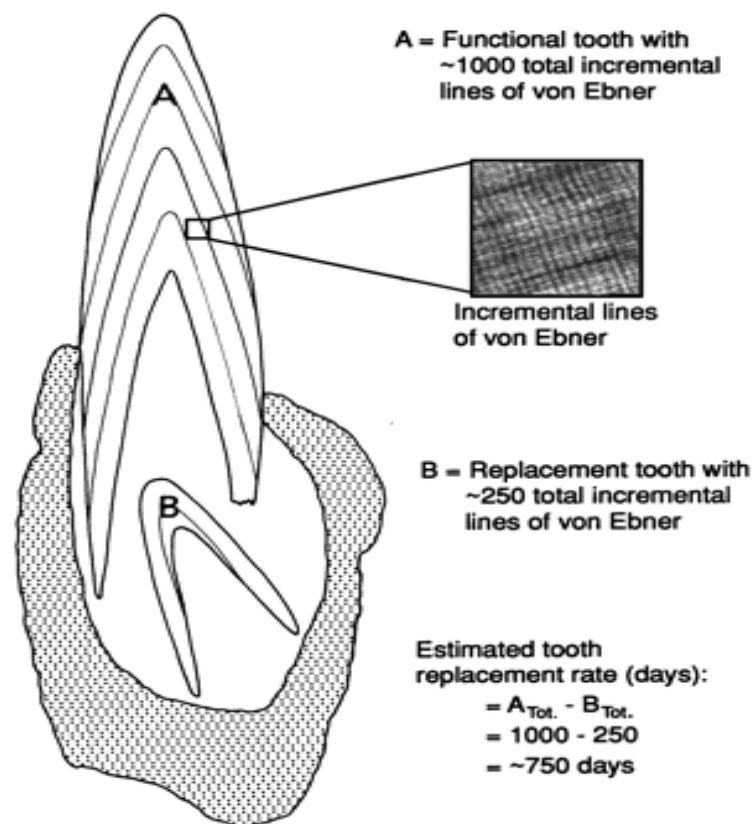
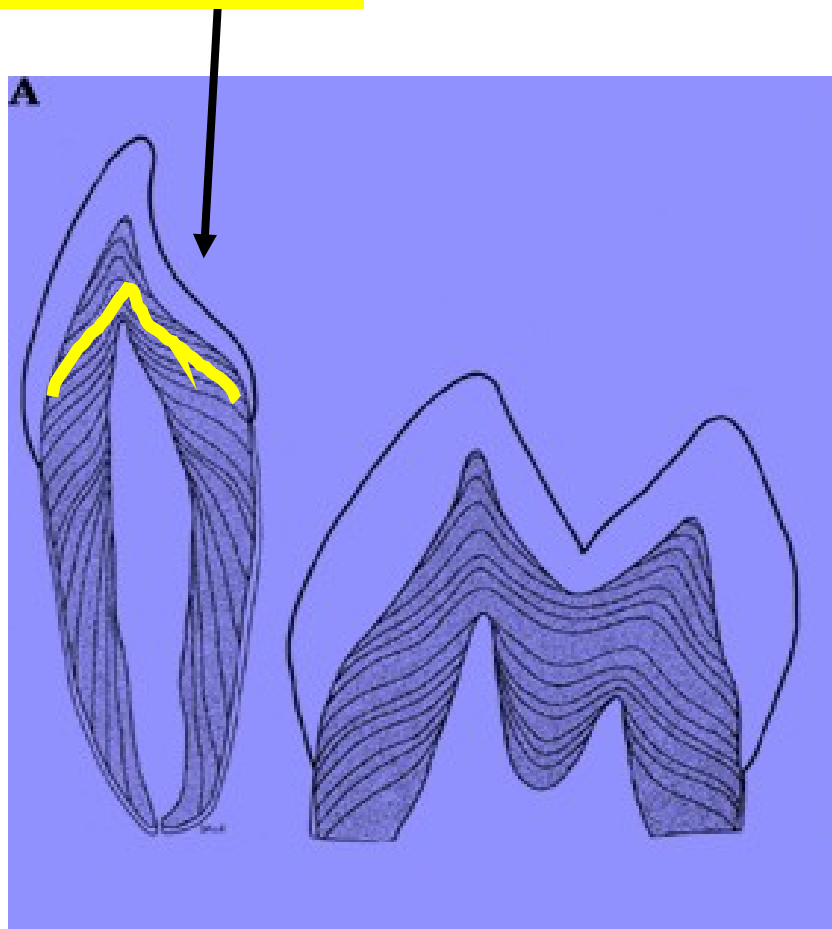
projev postupného ukládání a mineralizace dentinu

na výbrusech - tenké linie rovnoběžné s dřeňovou dutinou

linie von Ebnerovy – vzdálenost 4-8 μm – denní přírůstky org. matrix dentinu

linie Owenovy - vzdálenost 15-30 μm – přírůstky za 4 denní interval,

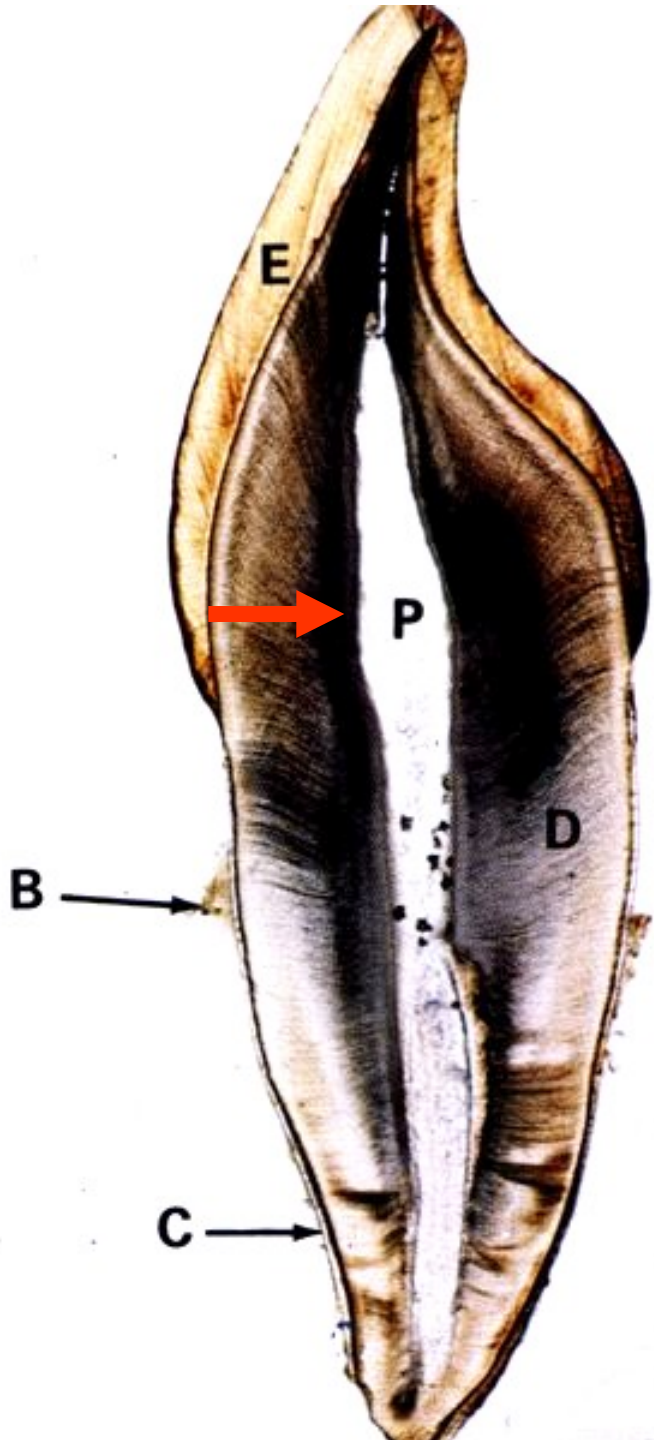
linie neonatální

Regionální rozdíly ve stavbě a složení dentinu

Od periferie ke dřeni lze v dentinu rozlišit:

- **plášťový dentin**
- **interglobulární dentin**
(Czermakovy lakuny a Tomesova zrnitá vrstva)
- **cirkumpulparní dentin**
- **interdentin**
- **predentin**

Plášťový dentin

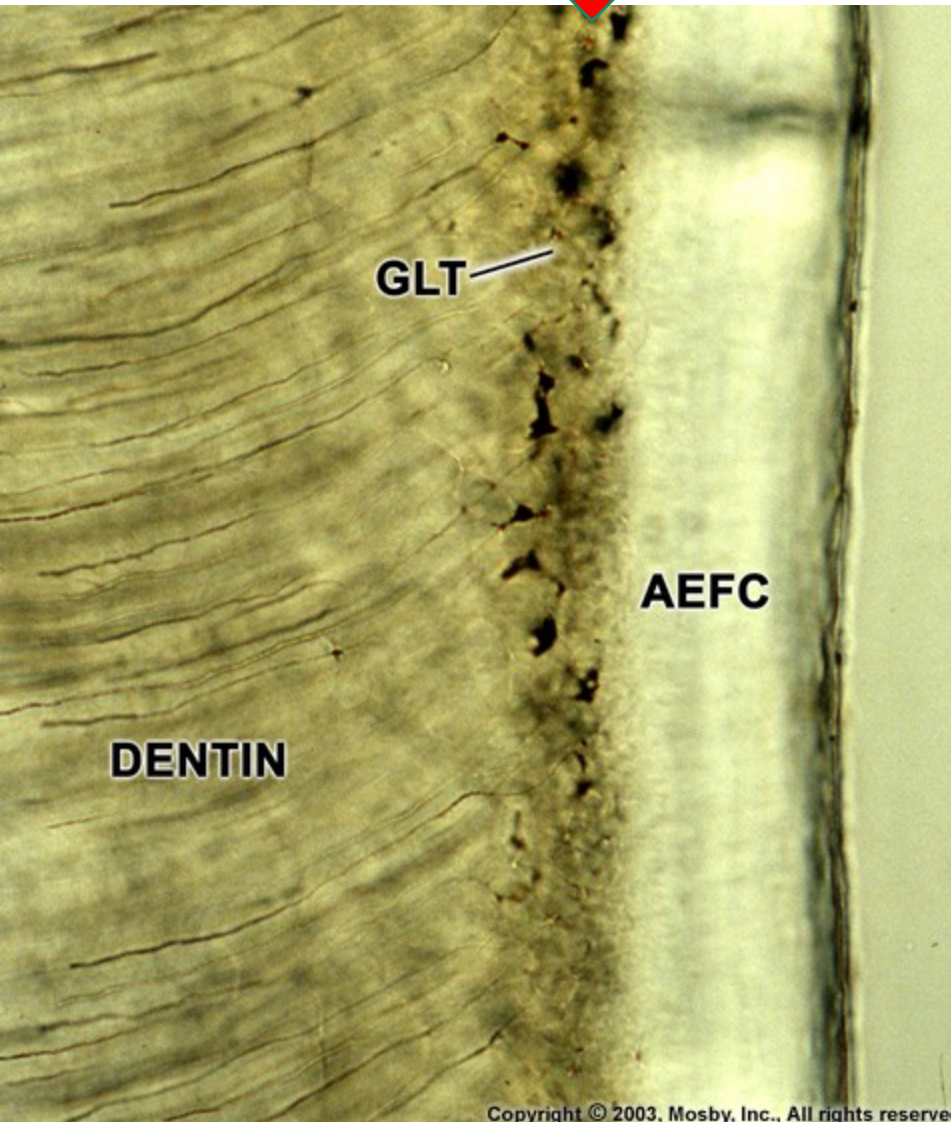
- prvně uložený dentin, **tloušťka asi 30 μm**
- méně mineralizovaný,
- **kolagenní vlákna - kolmo k povrchu**
- obsahuje bohatě větvené konce dentinových tubulů s Tomesovými vlákny

Interglobulární dentin

- nedostatečně (nepravidelně) zvápenatělý dentin, v němž nedošlo k fúzi dentinových částic, tzv. kalcisféritů

v korunce tzv. Czermakovy lakuny

– stratum globulare

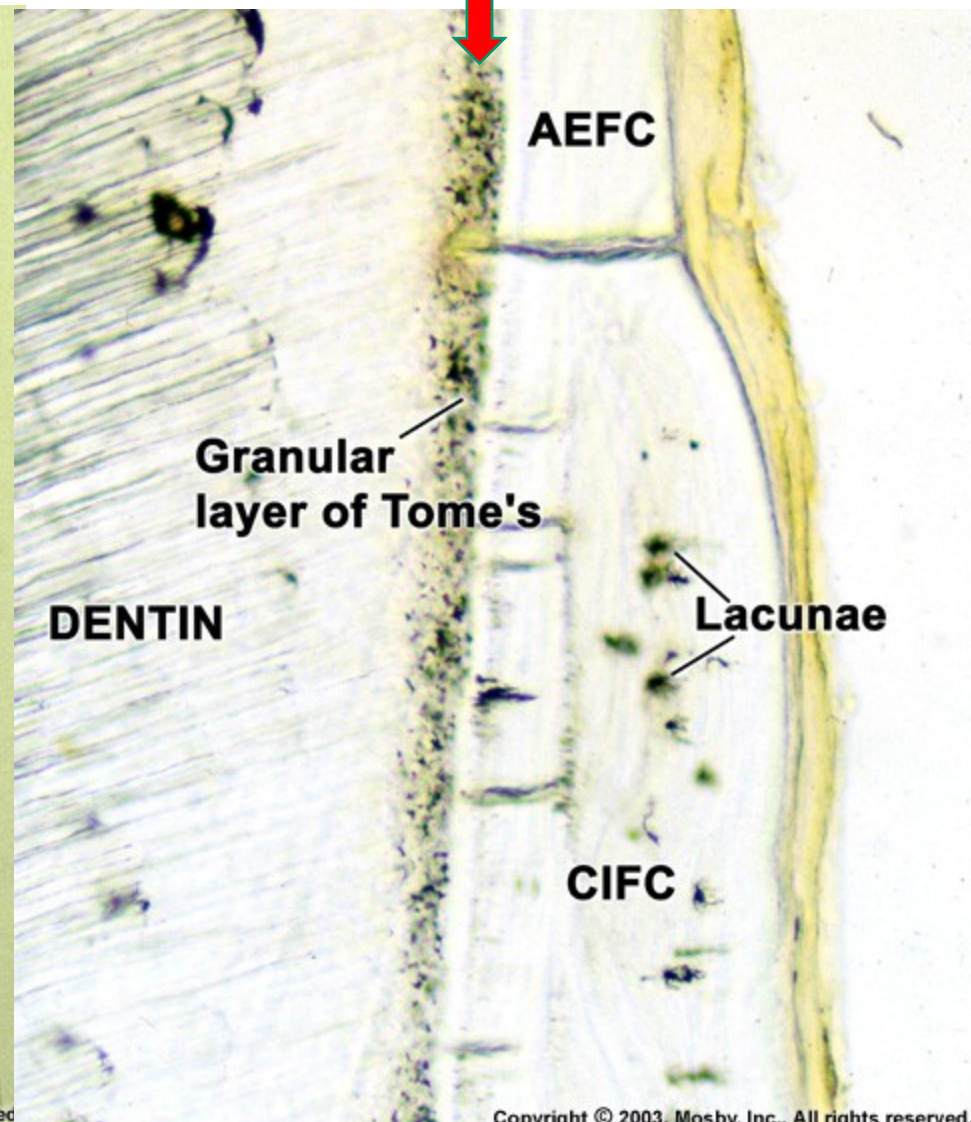

GLT

AEFC

DENTIN

v oblasti kořene - Tomesova zrnitá vrstva

AEFC

Granular
layer of Tome's

DENTIN

Lacunae

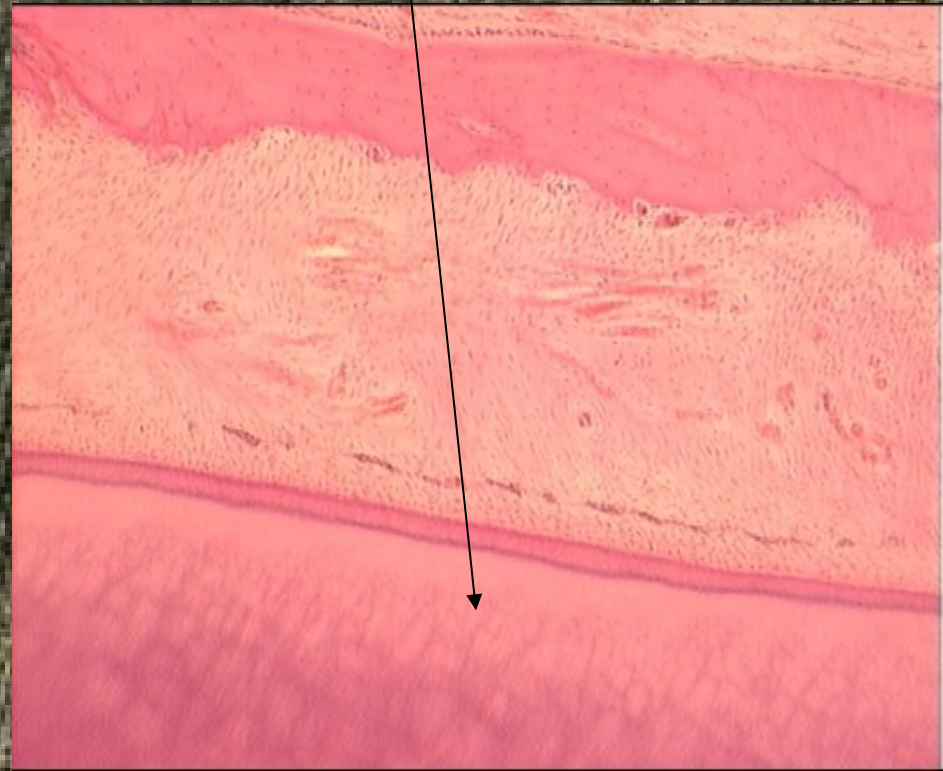
CIFC

acelulární cement

zrnitá vrstva Tomesova

dentin

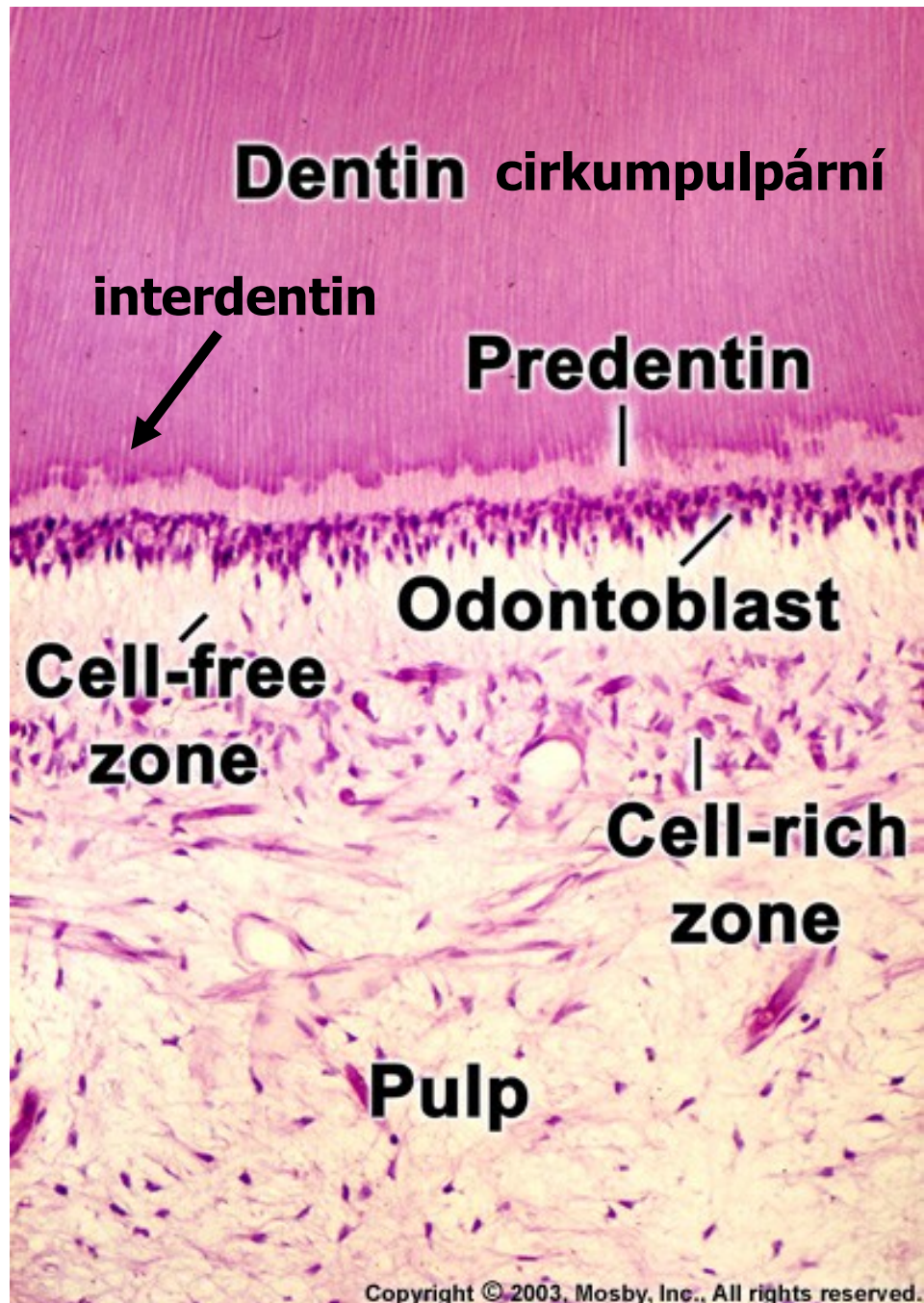
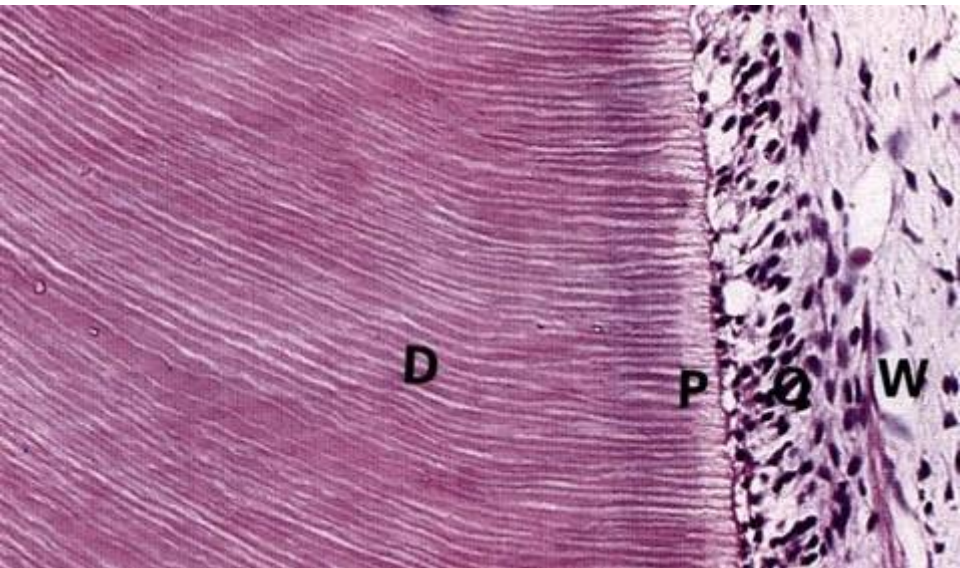
Zub - výbrus

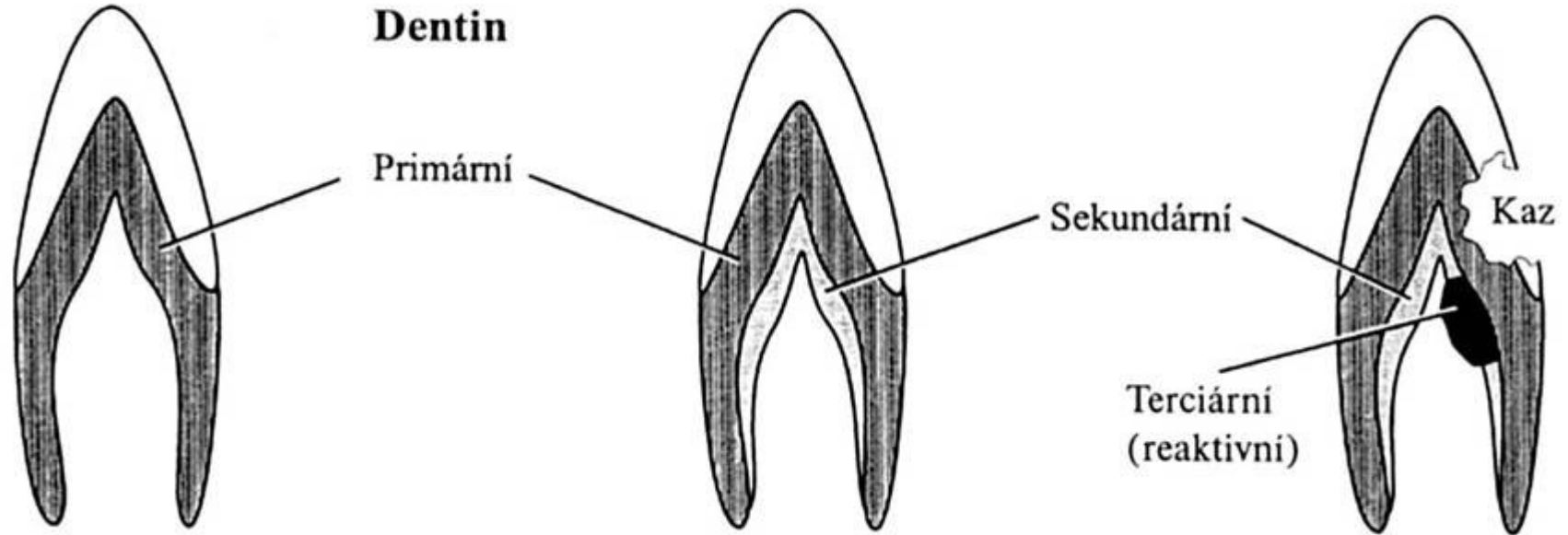
Cirkumpulární dentin – podstatnou část dentinu s pravidelně uspořádanými dentinovými kanálky

Interdentin – přechodná zóna mezi cirkumpulárním dentinem a predentinem, oblast kde začíná mineralizace predentinu

Predentin - vrstva dentinu v blízkosti odontoblastů, u dočasných i trvalých zubů za normálních okolností nikdy nekalcifikuje-

Vývojově, tj. podle ontogenetického stáří - tedy doby ukládání se dentin rozděluje:

primární dentin – dentin vytvořený před ukončením vývoje zubního kořene

sekundární dentin – dentin vytvořený po skončení dentinogeneze, tvoří se a ukládá prakticky po celý život, od primárního dentinu bývá oddělen výraznější inkrementální linií, v důsledku jeho tvorby se zmenšuje dřeňová dutina

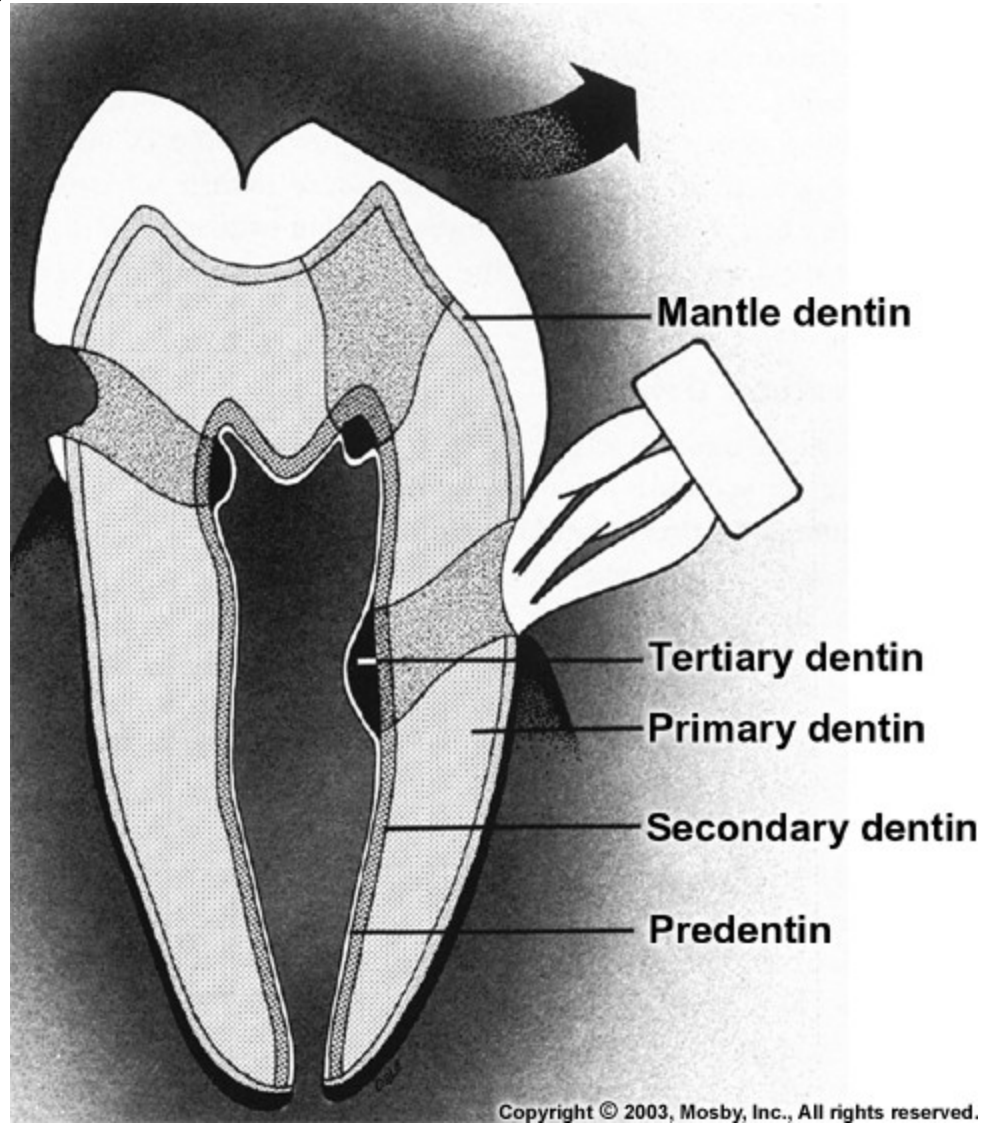
terciární dentin – vzniká jako odpověď na lokální dráždění (např. zubní kaz, zvýšený tlak při skusu, špatná adjustace korunky)

reparativní nebo reaktivní dentin

vytváří ložiska a rychle roste, dentinové kanálky mají nepravidelné uspořádání nebo mohou i chybět

Skleróza dentinu (projev stárnutí)

- degenerace Tomesových vláken a obliterace dentinových kanálků
- sklerotický dentin nemá hedbávný lesk a má jantarovou barvu
- uvádí se, že je více odolný vůči zubnímu kazu

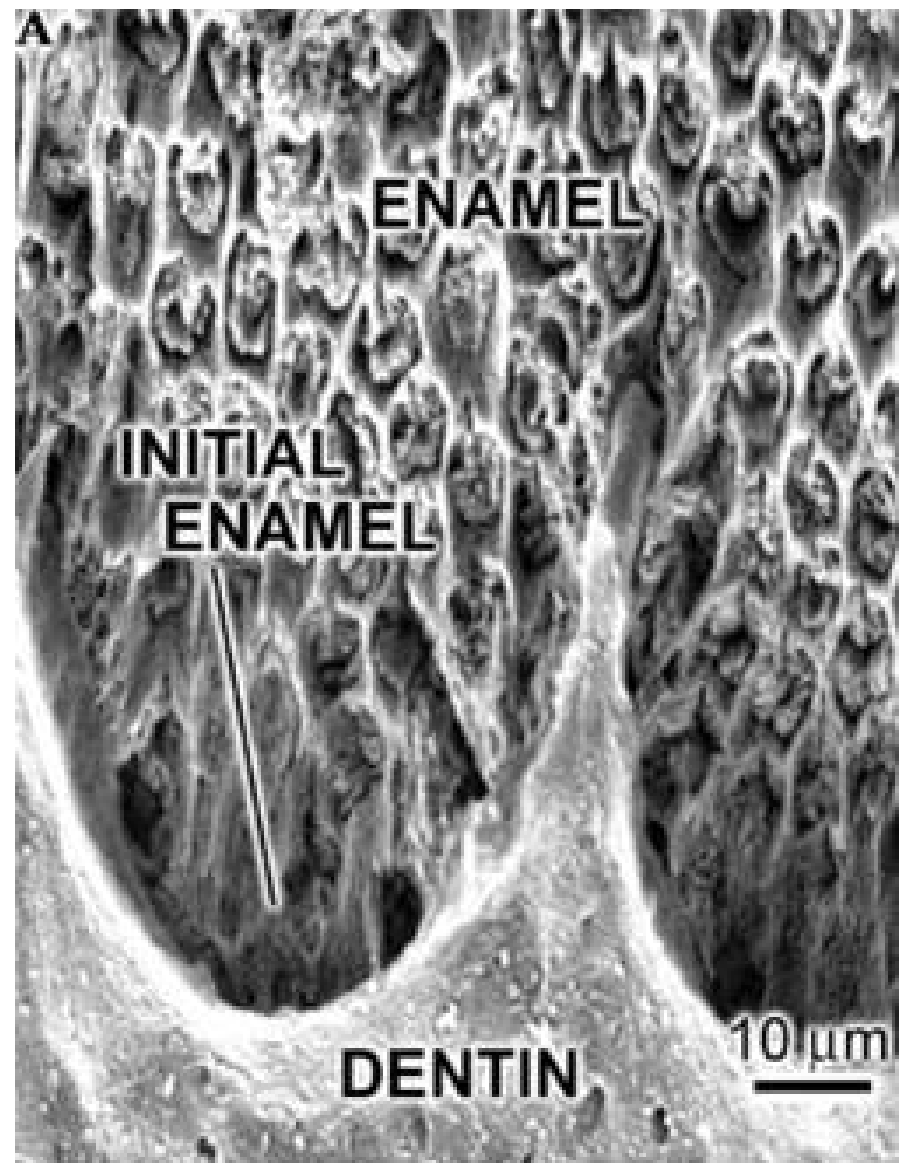

Dentin a vztah k ostatním tkáním zubu

dentinosklovinná hranice:

dentinocementové rozhraní:

rovná hranice mezi plášťovým dentinem a primárním cementem

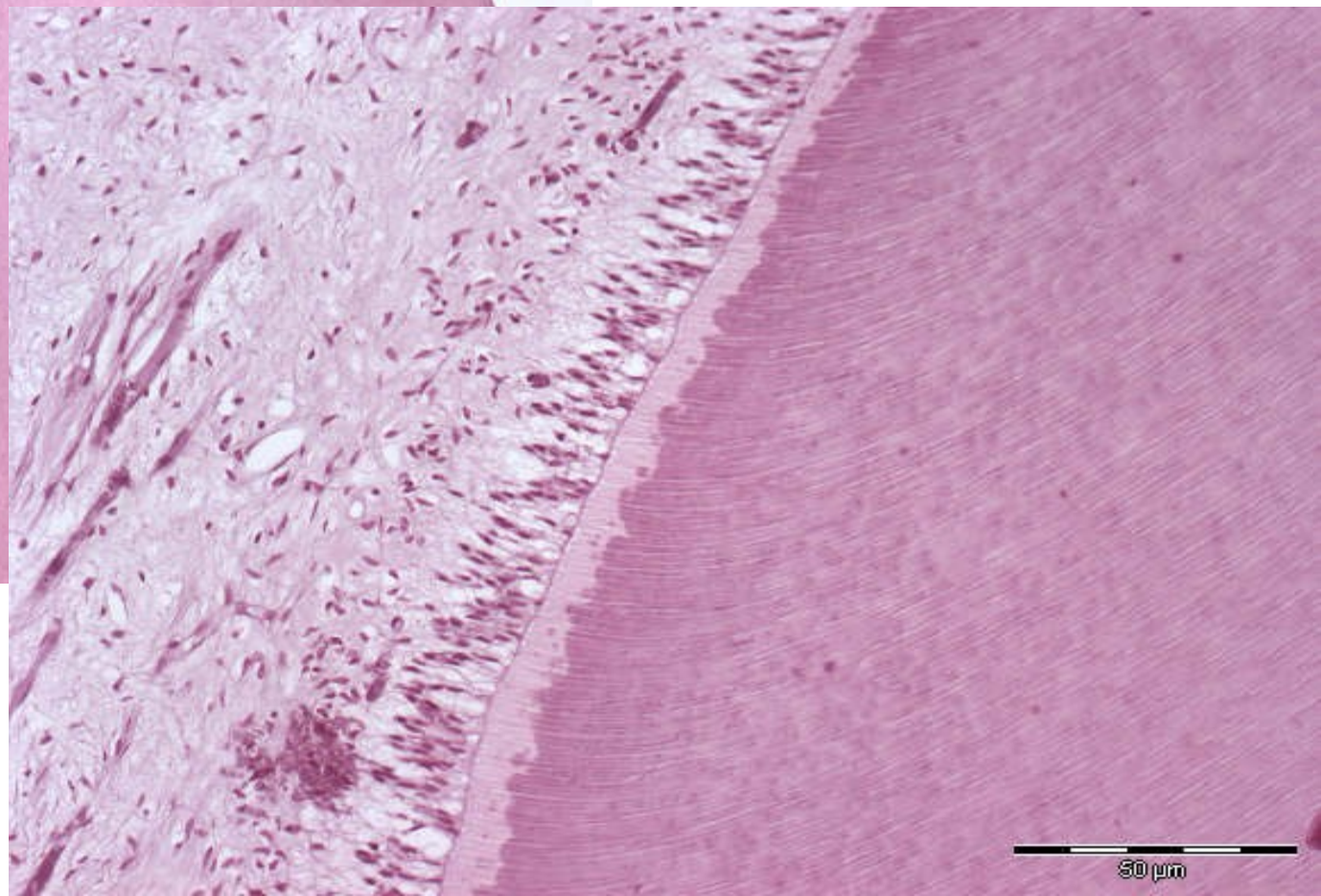
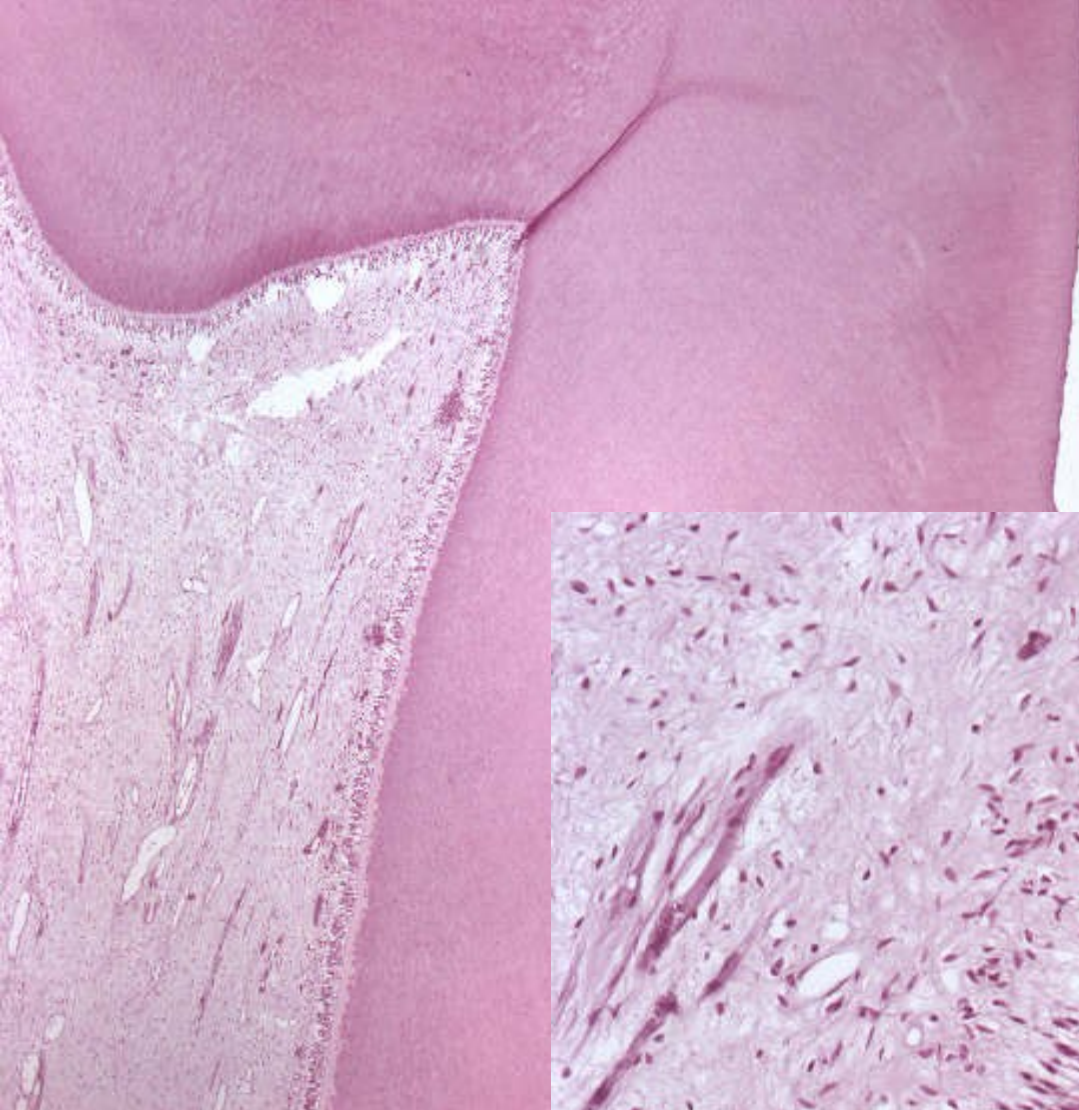
Dentin je tkáň bezcévná - výživa odontoblastů z kapilár subodontoblastické sítě ve dřeni

senzitivita dentinu zajištěna přítomností jemných nervových vláken

- pocházejí ze subodontoblastické pleteně (**plexus Raschkowi**)
- pronikají mezi odontoblasty a podél Tomesových vláken do dentinových tubulů

zvláštností dentinu je, že po léta přetrvává i po zničení odontoblastů – využití:

zuby s destruovanou zubní dřeví i odontoblasty zůstávají v zubním oblouku a mohou být využity v zachovné stomatologii

50 μm

Mikroskopická stavba zubní dřeně, věkové změny a funkce

- má **význam pro vitalitu dentinu** - výživa odontoblastů
- je mezenchymového původu
- vyplňuje cavitas dentis a je podobná **rosolovitému vazivu**:

buňky: fibroblasty, histiocyty, plazmatické buňky a vycestovalé bílé krvinky

fibrilární složka: kolagenní a retikulární vlákna

amorfní hmota: glykosaminoglykany, glykoproteiny a proteoglykany,
podmiňuje želatinózní konzistenci zubní dřeně

Cévní a nervové zásobení pulpy

velmi bohaté
(zvláště v mladém věku)

Cévy probíhají podélně středem pulpy a bohatě se větví v terminální kapilární síť pod odontoblasty

mízní oběh začíná mízními kapilárami, které se spojují v malé lymfatické cévy, opouštějící zubní dřeň společně s cévami krevními a nervovými vlákny skrze foramen apicis radices dentis

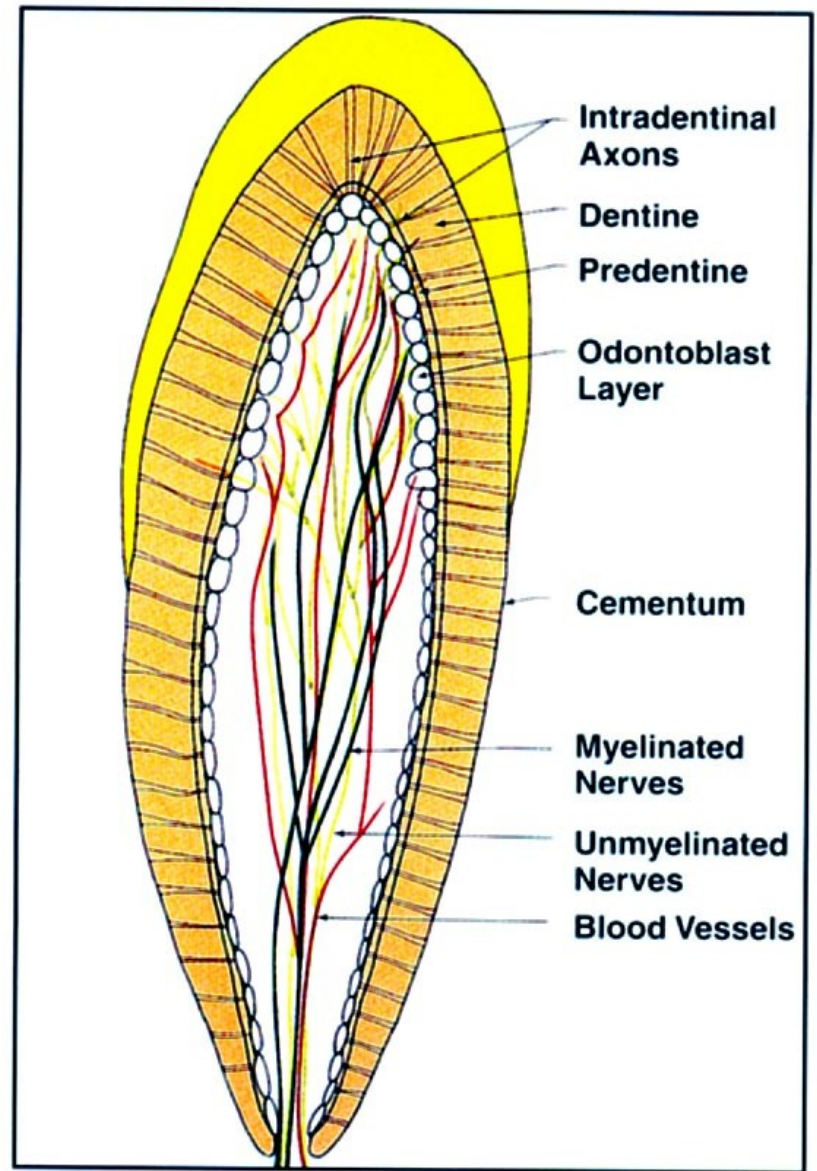

Fig. 10.32 General distribution of myelinated nerves (dark green), non-myelinated nerves (light green) and blood vessels (red) in the pulp.

inervace – 2 druhy vláken

myelinizovaná a nemyelinizovaná

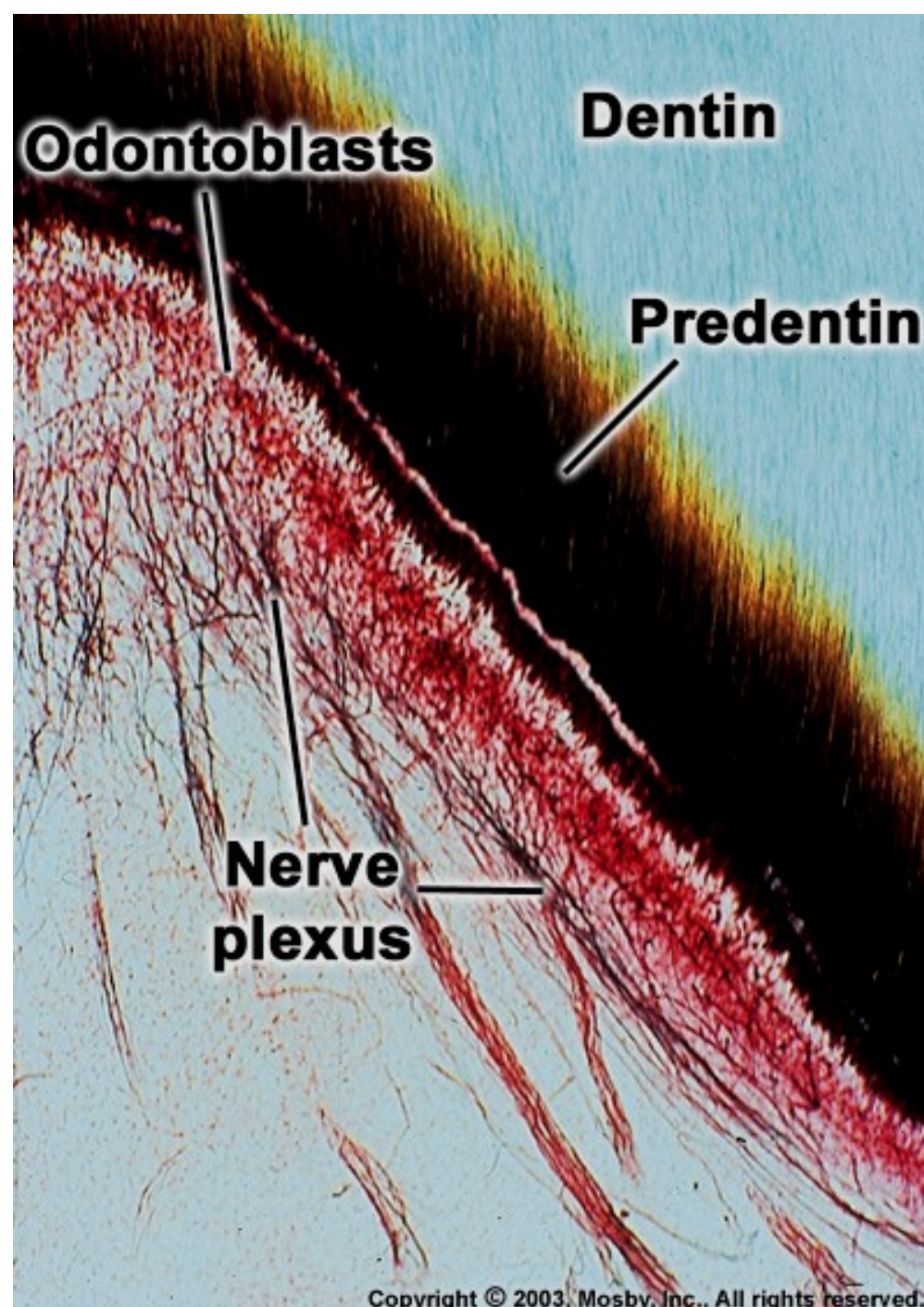
myelinizovaná nervová vlákna

se v zubní dřeni bohatě větví - plexus subodontoblasticus Raschkowi

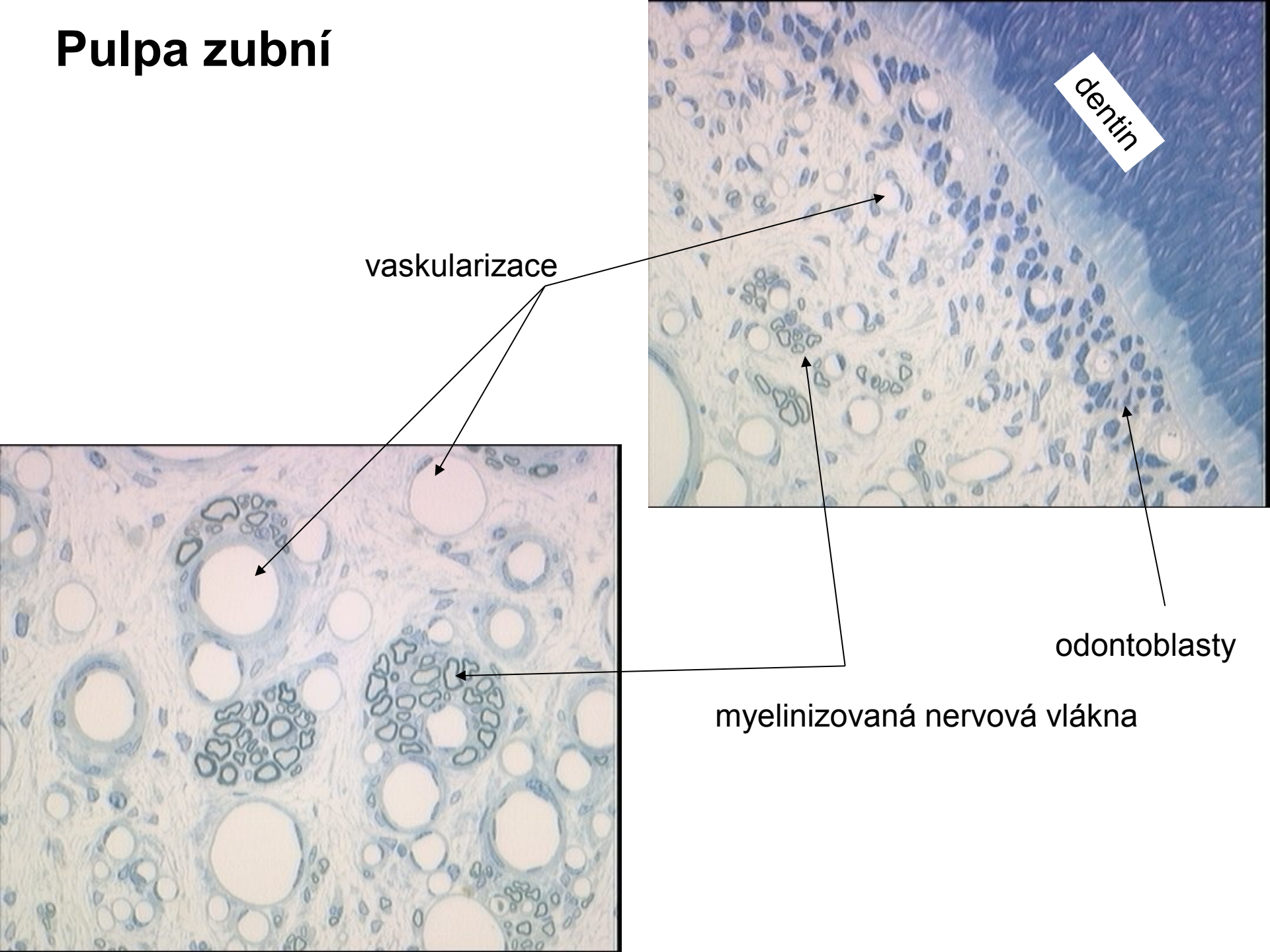
vlákna se zakončují hlavně na tělech odontoblastů, ale část jich pokračuje do predentinu a dentinových kanálků

nemyelinizovaná nervová vlákna

inervují krevní cévy v zubní pulpě

Pulpa zubní

dentin

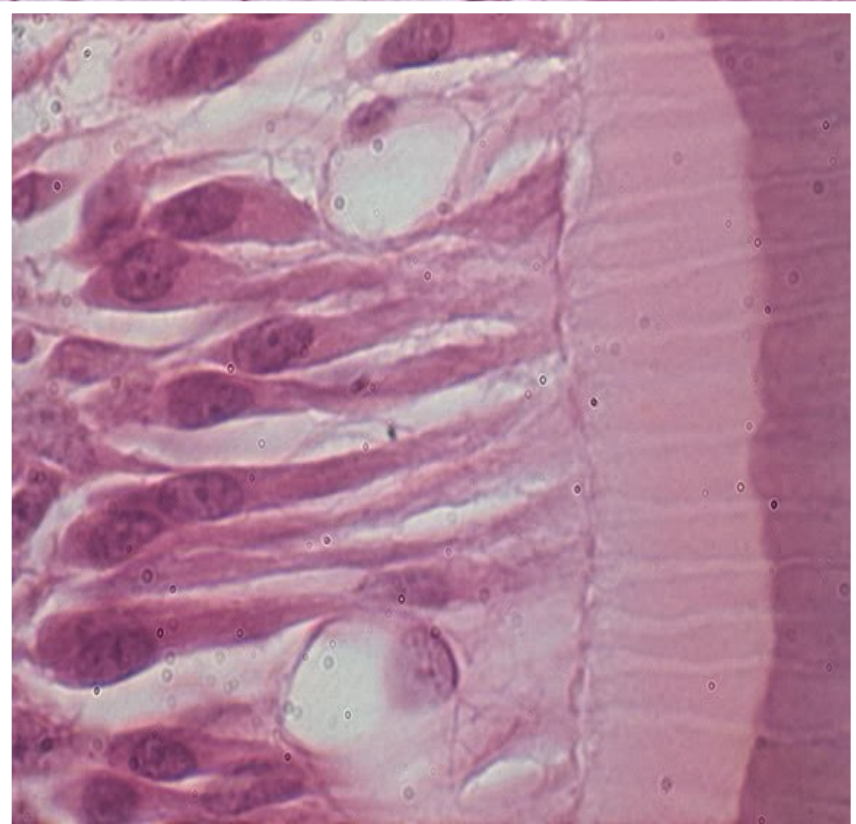
vaskularizace

odontoblasty

myelinizovaná nervová vlákna

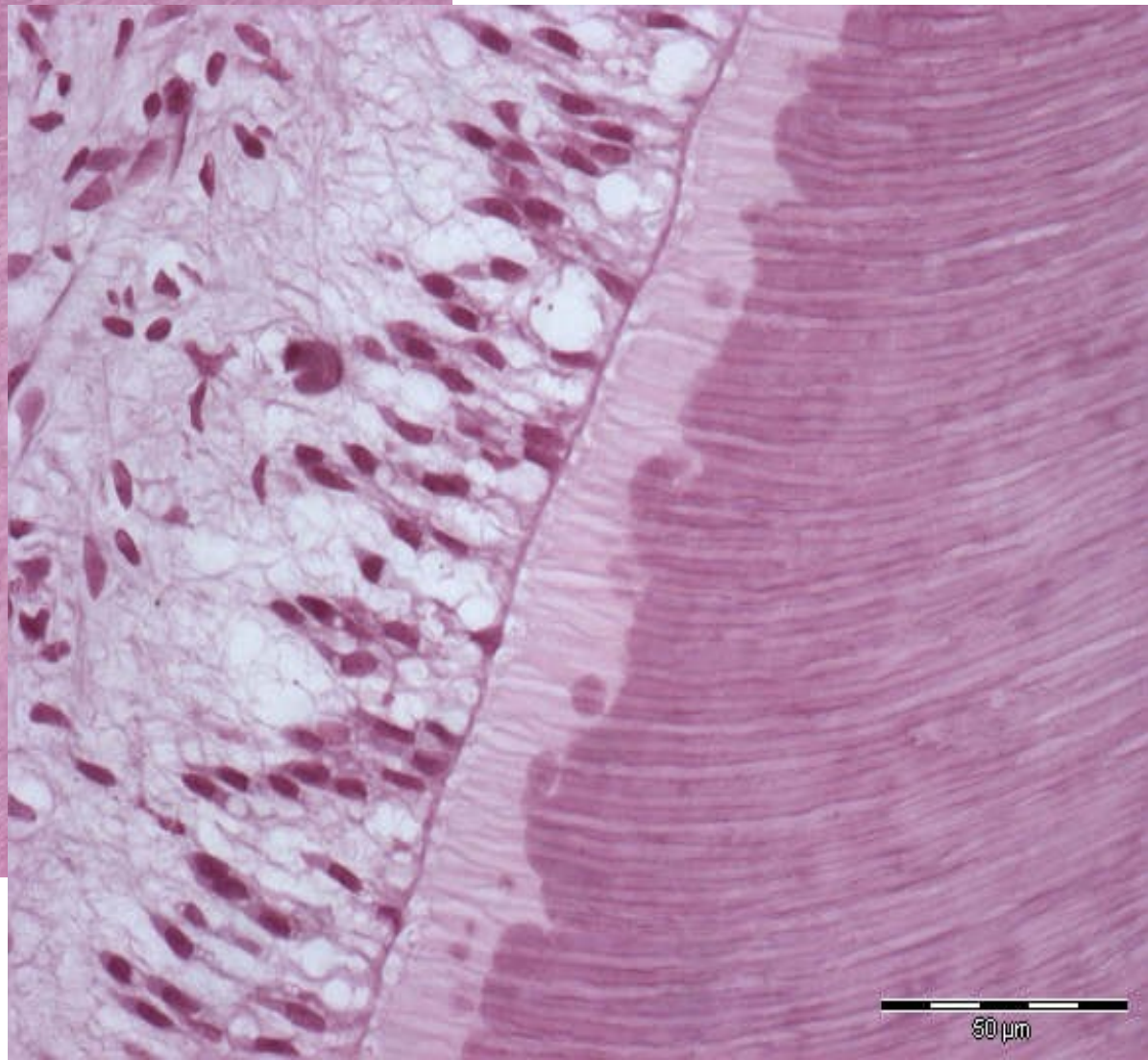
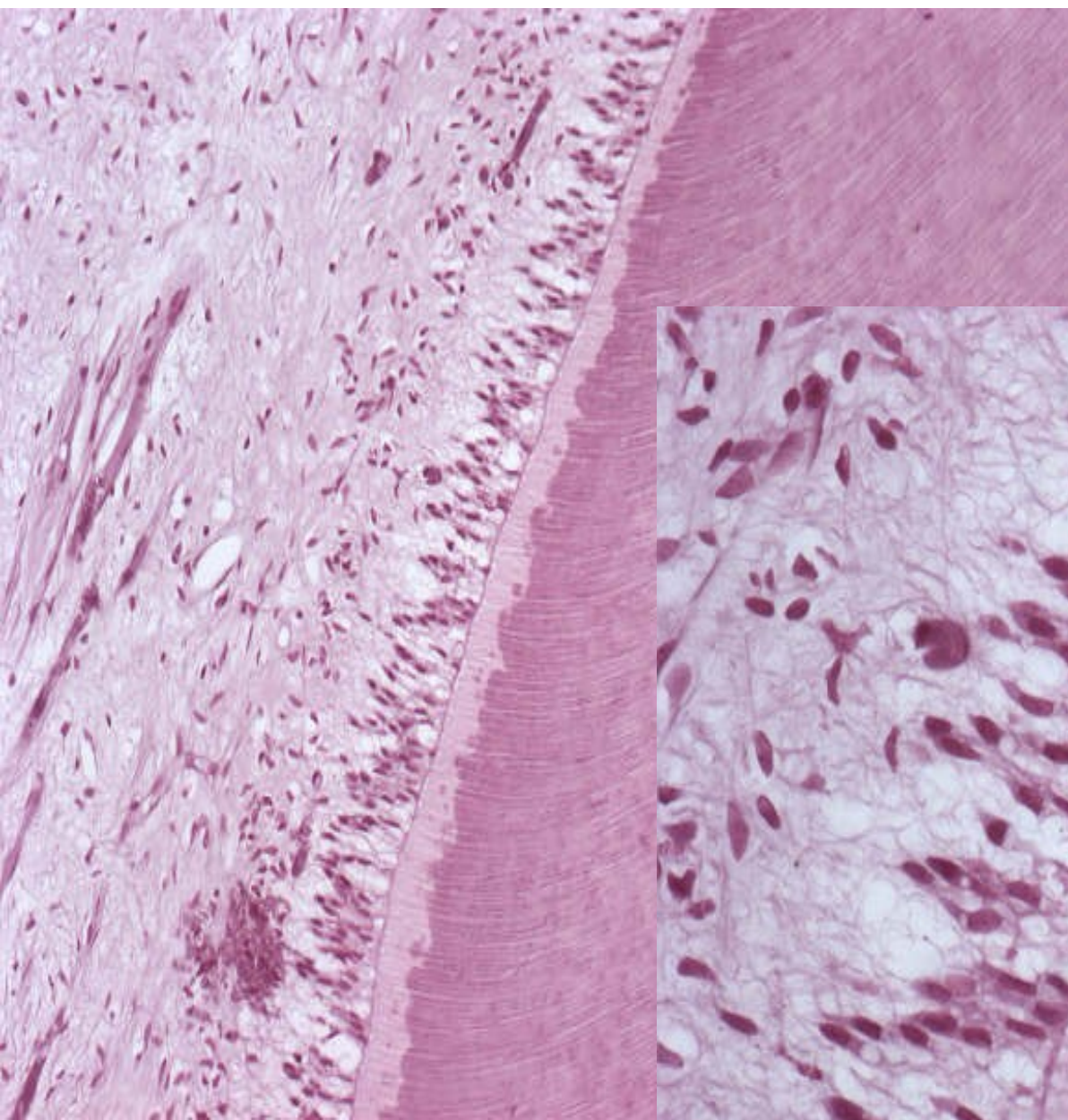
odontoblasty + výběžky (Tomesova vlákna)

pulpa

dentin

50 µm

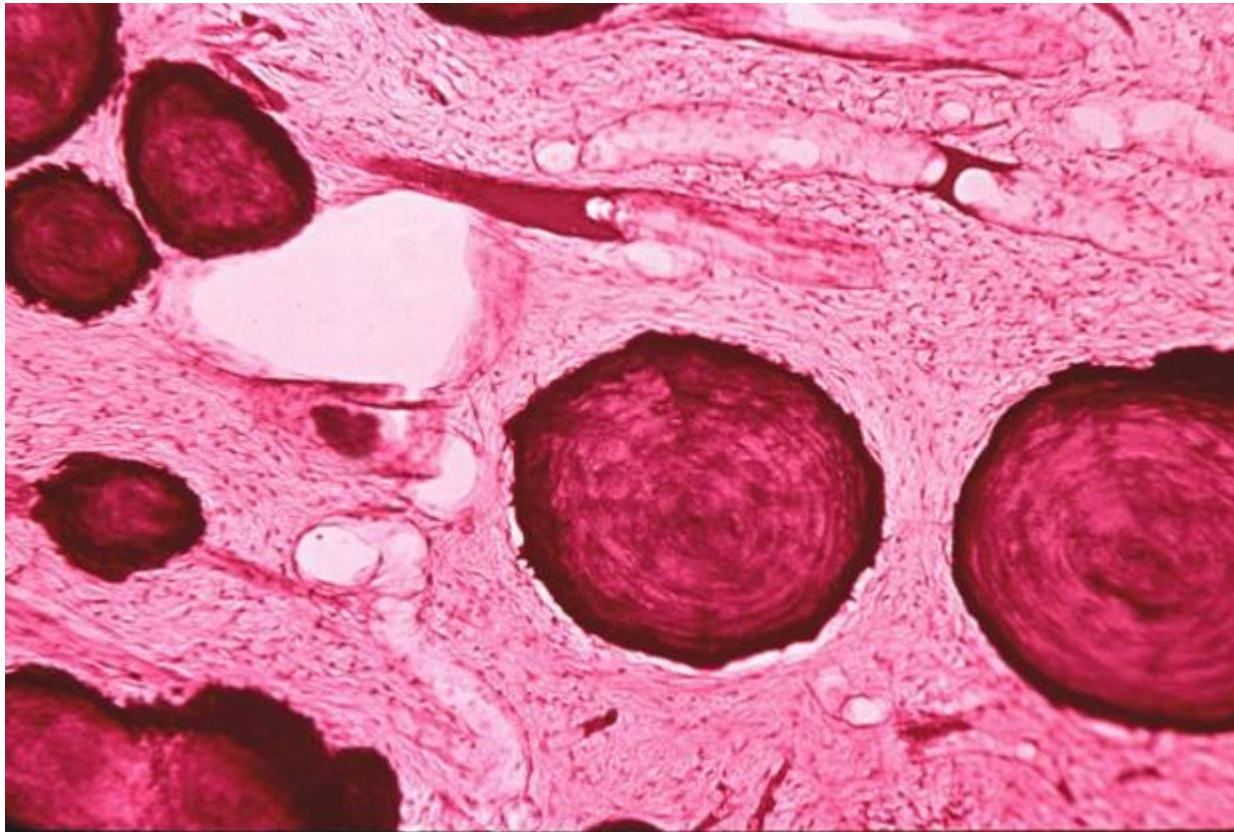
50 μm

Věkové změny pulpy:

maximum rozvoje bezprostředně po prořezání
s věkem se mění její složení i objem

změny ve skladbě dřeně: chemické složení amorfní hmoty základní, úbytek buněk,
přibývání vláken - připomíná husté kolagenní vazivo

objemové změny - ubývání - ukládání sekundárního a terciárního dentinu a
dentikulů

anorganická složka - krystaly **hydroxylapatitu**, podstatně menší než ve sklovině, rozloženy mezi kolagenními vlákny

organická složka: 90 % - **kolagen** typu I (*III*, *V*)

8 % - **proteoglykany** (s chondroitinsulfátem),

2 % - fosfolipidy

Mikroskopická stavba

odontoblasty + zvápenatělá mezibuněčná hmota - dentinová matrix

Odontoblasty s výběžky

buňky leží na rozhraní mezi dentinem a pulpou, mají válcový tvar, uloženy v jedné vrstvě (s výjimkou korunky - vyšší a v několika vrstvách), buňky jsou výrazně polarizované - jádro s organelami v bazální třetině, v apexech sekreční zrna a mikrofilamenta

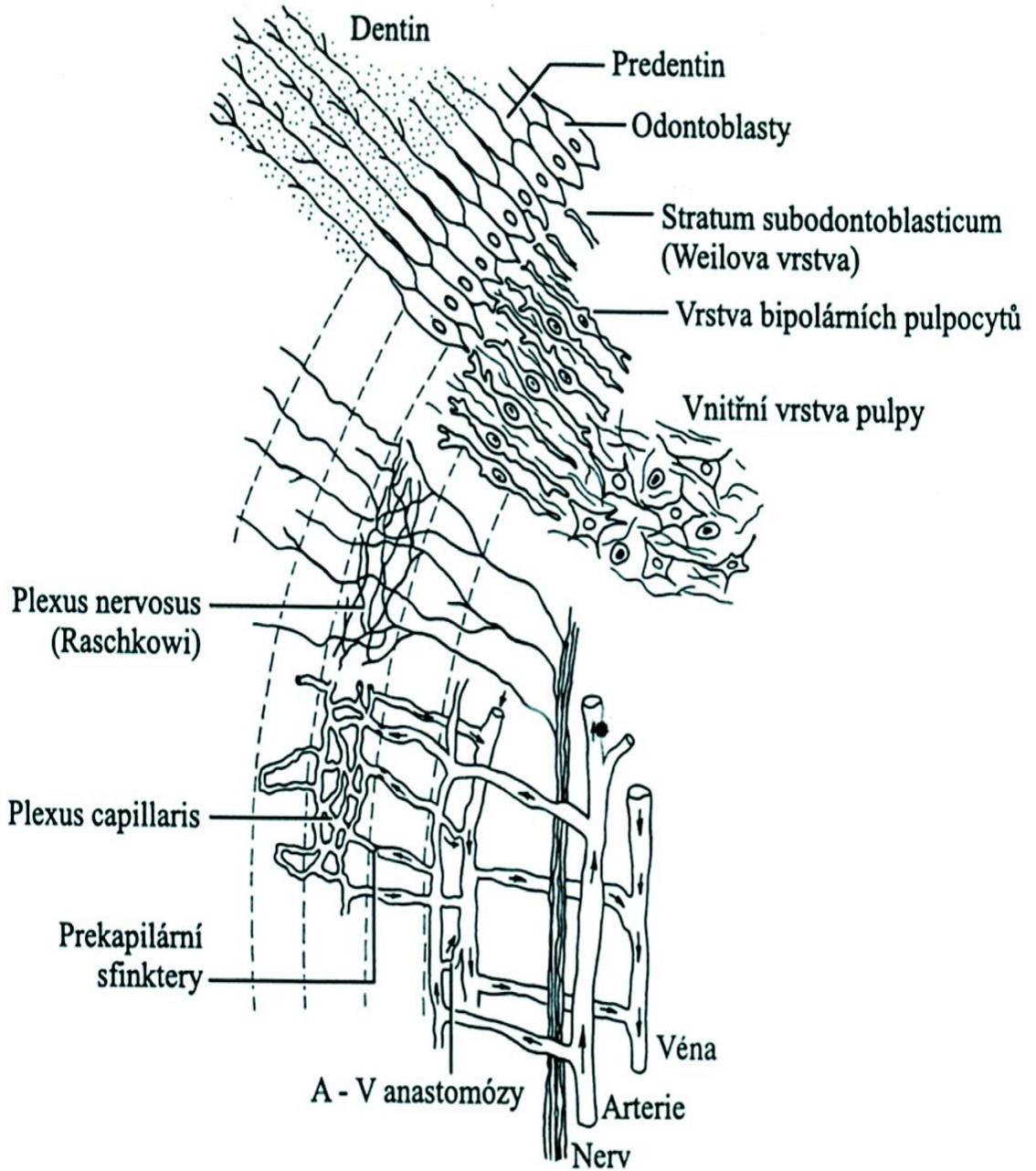
apexy spojeny desmosomy a nad jejich úrovní buňky přecházejí v tenké výběžky -

Tomesova vlákna

Zubní pulpa

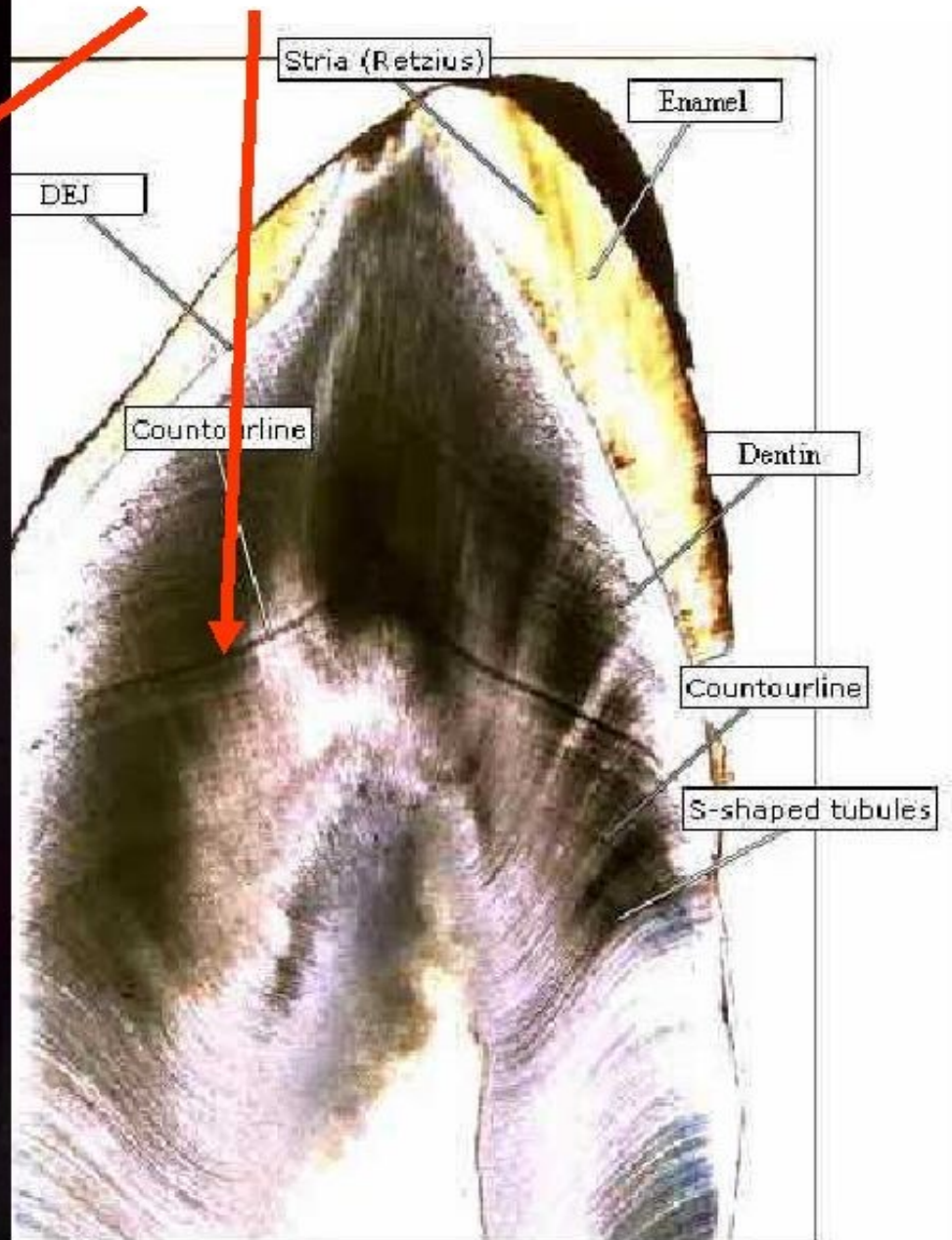
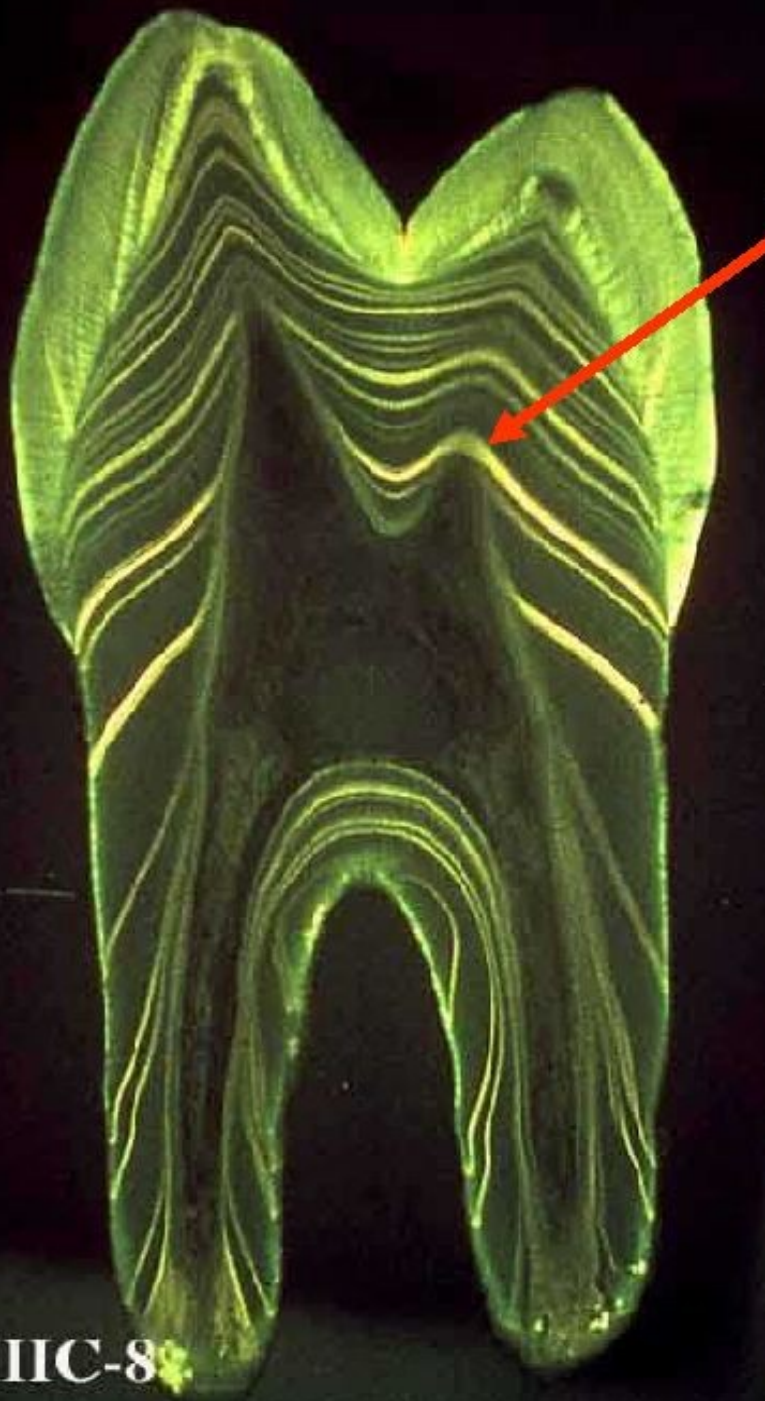
vitalita zuboviny-
výživa odontoblastů
na periferii

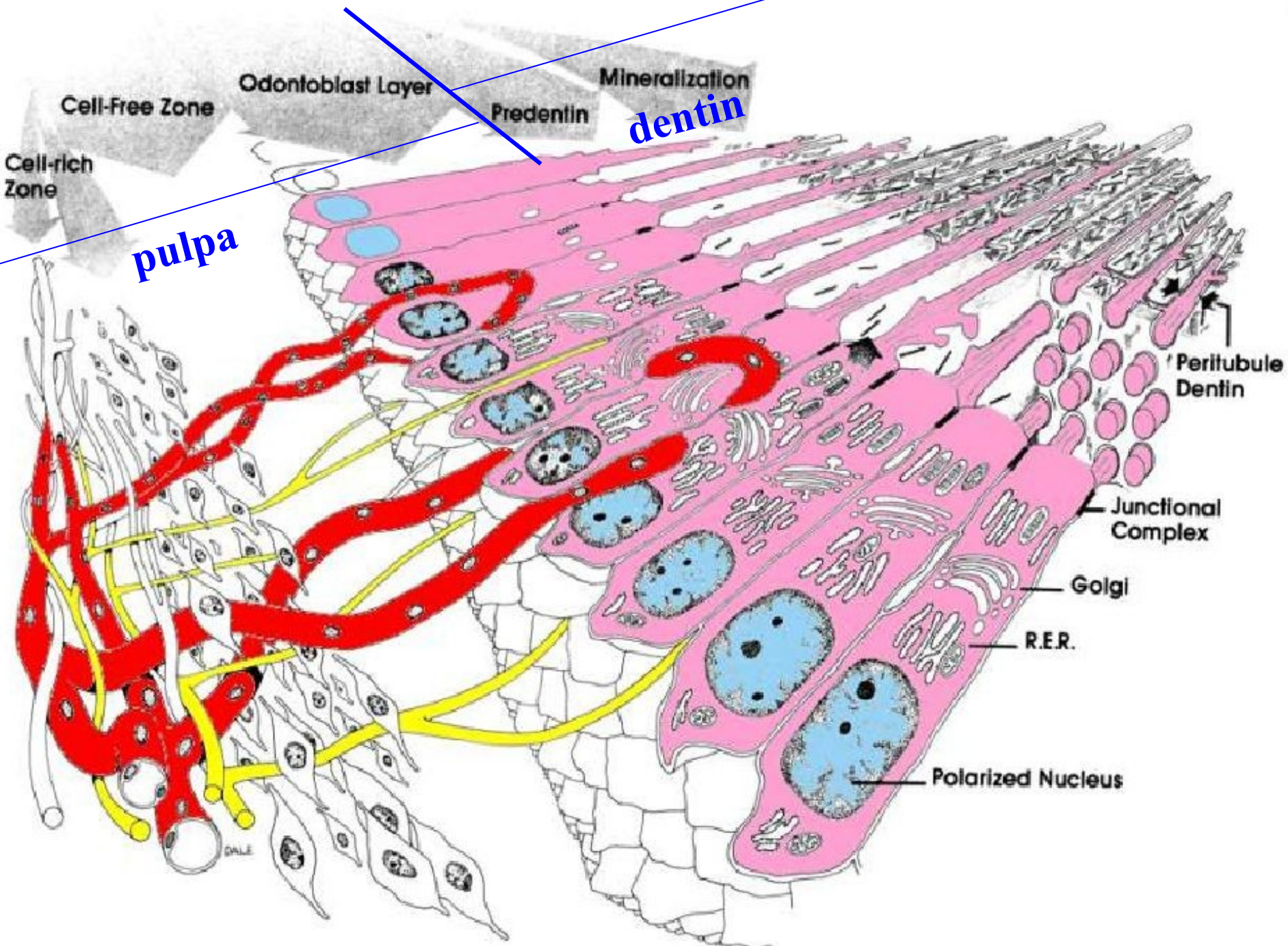
podobná
rosolovitému vazivu
+ cévy a nervy

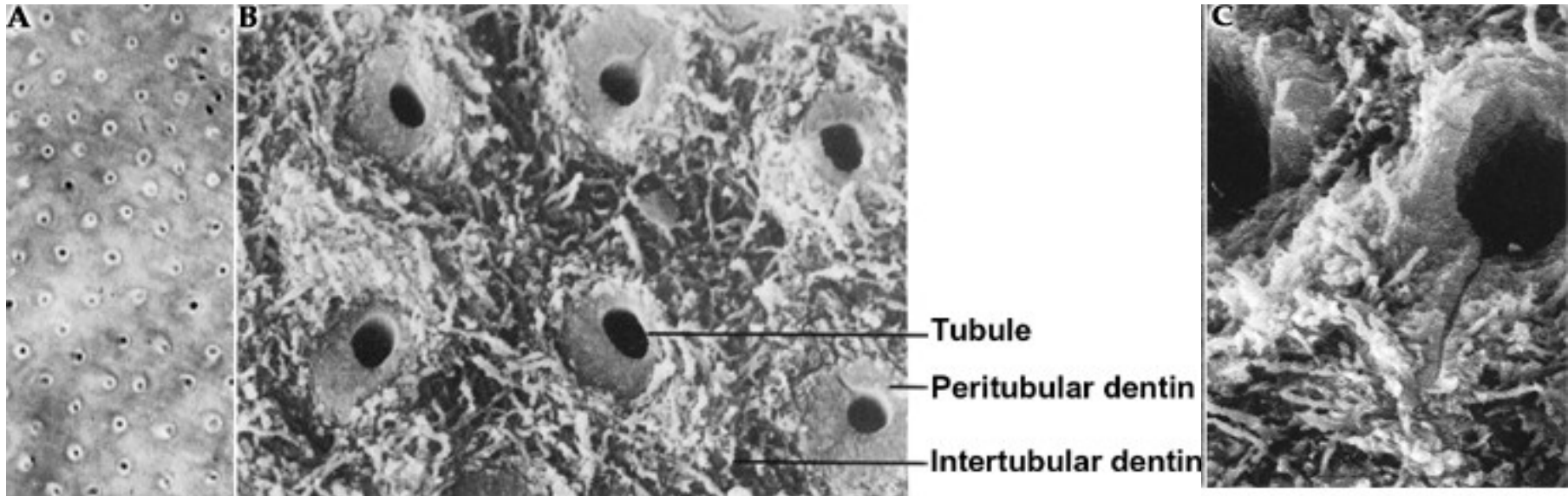
Obr. 15-6. Schematický náčrt mikroskopické stavby zubní pulpy, její inervace a cévní zásobení

Owen contourlines

hydroxylapatitových krystalků je více v **peritubulárním dentinu** – *větší tvrdost*

Copyright © 2003, Mosby, Inc., All rights reserved.